

JAARVERSLAG EN JAARREKENING

2013

STICHTING H³O

voor

christelijk peuterwerk, kinderopvang,
primair en voortgezet onderwijs

INHOUDSOPGAVE

1	VERSLAG RAAD VAN TOEZICHT	4
2	VERSLAG COLLEGE VAN BESTUUR	6
2.1	ALGEMEEN INSTELLINGSBELEID	6
2.2	BELEIDSVOORNEMENS 2013	7
2.3	BELEIDSREALISATIE 2013	8
2.3.1.	Strategie en beleid	8
2.3.3	Personeelsbeleid	13
2.3.4	Middelen en voorzieningen	16
2.3.5	Waardering	18
2.3.6	Prestatiebox	18
2.4	FINANCIEEL BELEID	19
2.4.1.	Ontwikkelingen en risico's	19
2.4.2.	Financiële positie per 31 december 2013	21
2.4.3.	Analyse resultaat 2013	23
2.4.4.	Investerings en financieringsbeleid	24
2.4.5.	Treasuryverslag	25
2.4.6.	Bedrijfsvoering	25
2.4.7.	Continuïteitsparagraaf	26
3.	GECONSOLIDEERDE JAARREKENING	30
3.1.	GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2013 (na resultaatbestemming)	30
3.2.	GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2013	31
3.3.	GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT 2013	31
3.4.	ALGEMENE TOELICHTING	32
3.4.1.	Activiteiten	32
3.4.2.	Fusie	32
3.4.3.	Consolidatie en verbonden partijen	34
3.4.4.	Kasstroomoverzicht	35
3.4.5.	Schattingen	36
3.5.	GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA	36
3.5.1.	Algemeen	36
3.5.2.	Materiële vaste activa	36
3.5.3.	Financiële vaste activa	37
3.5.4.	Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	37
3.5.5.	Vorderingen	37
3.5.6.	Liquide middelen	38
3.5.7.	Eigen vermogen	38
3.5.8.	Voorzieningen	38
3.6.	GRONDSLAGEN VOOR BEPALING VAN HET RESULTAAT	39
3.6.1.	Algemeen	39
3.6.2.	Opbrengstverantwoording	39
3.6.3.	Overheidssubsidies	39
3.6.4.	Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	39
3.6.5.	Personeelsbeloningen	40
3.6.6.	Bijzondere posten	40
3.6.7.	Financiële baten en lasten	40
3.7.	TOELICHTING OP GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2013	40
3.7.1.	Activa	40
3.7.2.	Passiva	42
3.8.	TOELICHTING OP GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2013	45
3.8.1.	Toelichting op de baten	45
3.8.2.	Toelichting op de lasten	47
3.8.3.	Toelichting op de financiële baten en lasten	50
3.8.4.	Resultaat deelnemingen	50

3.9.	ENKELVOUDIGE BALANS STICHTING H ³ O PER 31 DECEMBER 2013	50
3.10.	ENKELVOUDIGE STAAT VAN BATEN EN LASTEN STICHTING H ³ O 2013	51
3.11.	STAAT VAN BATEN EN LASTEN SECTOREN H ³ O 2013	52
3.12.	NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE RECHTEN EN VERPLICHTINGEN	54
4.	OVERIGE GEGEVENS	55
4.1.	VOORSTEL RESULTAATBESTEMMING	55
4.2.	GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM	55
4.3.	CONTROLEVERKLARING	55
5.	BIJLAGEN.....	56
	BIJLAGE 1 – GEGEVENS RECHTSPERSOON	56
	BIJLAGE 2 – INZET MIDDELEN PRESTATIEBOX	57
	BIJLAGE 3 – STAAT VAN RESERVES.....	58
	BIJLAGE 4 – VERKLARENDE LIJST VAN AFKORTINGEN	59

LEESWIJZER

Stichting H³O legt met dit jaarverslag verantwoording af over het gevoerde beleid in 2013 en de resultaten hiervan. Het jaarverslag is in eerste instantie bedoeld voor de Raad van Toezicht en de externe stakeholders, daarnaast voor de het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (www.minocw.nl). Het laat zien hoe H³O vorm gegeven heeft aan haar beleid, en hoe beschikbaar gestelde middelen zijn ingezet.

Het jaarverslag bestaat uit vier hoofdstukken. Naast het verslag van de Raad van Toezicht in hoofdstuk 1 wordt in hoofdstuk 2 aan de hand van de speerpunten in het bestuursjaarplan 2013 verslag gedaan van de activiteiten. Hoofdstuk 3 bevat de financiële verantwoording met de integrale jaarrekening. Hoofdstuk 4 bevat overige gegevens, zoals de resultaatbestemming en de controleverklaring.

Tenslotte is een aantal bijlagen toegevoegd betreffende de gegevens van de rechtspersoon, de inzet van middelen prestatiebox, de staat van reserves en een verklarende lijst van de gebruikte afkortingen.

1 VERSLAG RAAD VAN TOEZICHT

Stichting H³O is verantwoordelijk voor voorzieningen voor onderwijs en opvang voor kinderen van 0 tot 18 jaar. Geïnspireerd door een christelijke levensovertuiging wil zij haar maatschappelijke verantwoordelijkheid waarmaken. De doorgaande ontwikkelingslijn van kinderen staat centraal; een drempelloze overgang van kinderopvang en peuterwerk naar het primair onderwijs en een soepele overstap van primair- naar voortgezet onderwijs. Daaromheen is een netwerk van voorschoolse en naschoolse opvang georganiseerd.

De Raad van Toezicht houdt toezicht op het beleid van het College van Bestuur, het reilen en zeilen van de scholen die onder H³O vallen en functioneert als klankbord voor het College van Bestuur. De Raad van Toezicht houdt zich bij haar werkzaamheden aan de Code Goed Bestuur, waarbij de werkwijze in een reglement is vastgelegd.

Op 31 december 2013 was de samenstelling van de Raad van Toezicht als volgt:

De heer drs. A. Abee (voorzitter)
Mevrouw A.H. Bode-Nuis, arts (vicevoorzitter)
De heer mr. R. Brandwijk (secretaris)
De heer ing. N. Stolk
De heer ir. R.A. van der Wal

De Raad kwam in 2013 in totaal zeven keer bijeen.

Veel aandacht ging daarbij uit naar de samenstelling van onze Raad. Drie leden, mevrouw Beuckens-Vries en de heren Den Exter en Van den Herik namen, ieder om hen moverende redenen, afscheid van de Raad van Toezicht. In een aparte bijeenkomst is grote waardering uitgesproken voor de betrokken wijze waarop zij zich voor H³O hebben ingezet. De werving van de nieuwe leden verliep voorspoedig. Een goede spreiding van benodigde kwaliteiten, zoals ook in de Code Goed Bestuur genoemd, werd daarbij als uitgangspunt genomen. Een van de leden, de heer Van der Wal, werd benoemd op bindende voordracht van de inspraakorganen.

Er werden werkbezoeken gebracht aan de scholen Het Kristal en De Repelaer en er is overleg met de GMR geweest. Enkele leden van de Raad van Toezicht hebben ook informatieve bijeenkomsten met betrekking tot toezichthouden bezocht.

In de reguliere vergaderingen zijn onder meer de volgende punten ter besluitvorming of discussie aan de orde geweest:

- Instemming met de fusie met de Evangelisch Basisschool Eden
- Omvang en functioneren van de interne organisatie, waaronder het bestuursbureau
- Handhaven van het eenhoofdig College van Bestuur
- Benoemen van de heer A. Abee tot voorzitter en mevrouw A.H. Bode-Nuis tot vicevoorzitter
- Benoemen van de heren Brandwijk, Stolk en van der Wal als lid van de Raad
- De Cito uitslagen en de daaraan toe te kennen waarde
- Het ziekteverzuim en het vigerende beleid
- Het vaststellen van de jaarrekening en jaarverslag 2012, waarbij waardering is uitgesproken voor de kwaliteit en beheersing van de financiële organisatie
- Een intentiebesluit voor de fusie van de vmbo-afdelingen van het Insula College met het Stedelijk Dalton College
- De ontwikkelingen in de kinder- en peuteropvang, inclusief de benodigde beheersmaatregelen
- Vaststellen van de Regeling melden van vermoeden van een misstand (voorheen Klokkenluidersregeling)

- De (on)mogelijkheden van de doordecentralisatie van huisvesting vanuit de gemeente
- Leerlingaantallen, ook in relatie met de demografische ontwikkelingen
- Prioriteit geven aan onderwijskwaliteit in 2014, en de strategische planperiode 2015-2019
- Benoemen van de remuneratiecommissie
- Beoordelingsgesprek met het College van Bestuur; een positieve beoordeling die tot een vaste aanstelling leidde
- Evaluatie functioneren Raad van Toezicht, waarbij met name ook het organiseren van het kritisch vermogen een belangrijk onderwerp was
- Akkoord met het ondertekenen van de medeschuldverbintenis door het College van Bestuur inzake Kien
- Benoemen, tevens een continuering, van Ernst & Young als accountant voor de jaarrekening 2013

De werkzaamheden van de Raad hebben plaatsgevonden in een goede sfeer en onderling vertrouwen. De relatie en contacten met de bestuurder en de diverse geledingen binnen H³O waren positief en constructief. Een woord van dank voor alle medewerkers die, vanuit hoofd, hart en handen, mee invulling gegeven hebben aan het goed functioneren van H³O, is dan ook op zijn plaats.

drs. A. Abee
Voorzitter Raad van Toezicht

2 VERSLAG COLLEGE VAN BESTUUR

2.1 ALGEMEEN INSTELLINGSBELEID

Organisatie

Juridische structuur

De organisatie heeft de stichtingsvorm als rechtspersoon. De stichting is opgericht op 1 januari 2006; de oudste rechtsvoorganger is opgericht in 1876. Aan de stichting is een steunstichting verbonden: Stichting Steun Christelijk Onderwijs Dordrecht (SCOD).

Organisatiestructuur

H³O heeft een bestuursmodel met een College van Bestuur en een Raad van Toezicht. H³O kent drie sectoren: primair onderwijs, voortgezet onderwijs en peuterwerk & kinderopvang. Het College van Bestuur voert maandelijks overleg met de directies. Het College van Bestuur en het bestuurssecretariaat zijn gevestigd in het bestuursbureau, waar ook ondersteunende diensten op het gebied van P & O, communicatie, ICT, huisvesting en financiën zijn ondergebracht.

Kernactiviteiten

H³O draagt de verantwoordelijkheid voor vijftien peuterspeelzalen, tien locaties voor buitenschoolse opvang, twee kinderdagverblijven, tien scholen voor basisonderwijs, een school voor speciaal basisonderwijs en een brede scholengemeenschap van vmbo tot gymnasium. De activiteiten vinden plaats op basis van het strategisch beleidsplan 2011–2015. In de begroting 2013 zijn de beleidsvoornemens en de daarvoor benodigde middelen met elkaar in verband gebracht. In dit jaarverslag kunnen de beleidsvoornemens en de realisatie met elkaar worden vergeleken.

Doelstelling, missie, visie en waarden

Doelstelling

H³O wil zich onderscheiden met een breed vormingsaanbod van onderwijs en opvang, met één stimulerend pedagogisch sectoroverstijgend concept, waarbij de som meer is dan de optelling van de delen. Met waarden ontleend aan de Bijbel; waarden die integraal doorwerken in het handelen. Met oog voor de naaste, dichtbij en ver weg.

Missie

H³O biedt vanuit de christelijke identiteit een ontwikkelingsproces op maat, waarin alle kinderen en medewerkers hun verschillende talenten leren ontdekken en ten volle ontplooiën, met als resultaat verantwoordelijke, goed toegeruste wereldburgers.

Visie

H³O werkt aan een doorgaande leer- en ontwikkelingslijn, waarin hoofd, hart en handen de leidraad vormen van samen leven, werken en leren. H³O biedt warmte en veiligheid voor kinderen van 0 – 18 jaar in een uitdagende, inspirerende omgeving. H³O is een betrouwbare organisatie die intern en extern verantwoording aflegt.

Waarden

H³O profileert zich als professioneel, innovatief, dynamisch en opbrengstgericht. Medewerkers zijn inclusief denkend, ruimtegevend, warm, open, respectvol, verantwoordelijk en solidair.

Managementcontract

Op basis van het managementstatuut zijn de directeuren verantwoordelijk voor het door hen gevoerde beleid, binnen de door het College van Bestuur vastgestelde kaders en goedgekeurde jaarplannen en begrotingen. De afspraken tussen bestuur en directie worden jaarlijks vastgelegd in een managementcontract.

Klachten

Bij de landelijke klachtencommissie werd eind 2012 een klacht ingediend tegen het Insula College, locatie vmbo. De klacht betreft een, volgens klagers, onrechtmatige schorsing en verwijdering van een leerling. De klachtencommissie heeft partijen gehoord en de klacht is ongegrond verklaard.

Bij de landelijke klachtencommissie werden vier klachten ingediend tegen de afdeling Leonardo van de Dr. H. Bavinckschool en een klacht tegen het bevoegd gezag van H³O. Partijen zijn door de klachtencommissie gehoord en alle klachten zijn door de klachtencommissie ongegrond verklaard. Overige klachten werden op bestuurs-/school-/locatieniveau afgehandeld.

2.2 BELEIDSVOORNEMENS 2013

Het jaarplan van het college van bestuur is een korte notitie waarin op hoofdlijnen de doelen beschreven worden die het bestuur wil bereiken. Het plan brengt een ordening aan die de raad van toezicht kan ondersteunen bij de monitoring. Daarnaast levert het efficiencywinst op voor het jaarplan van de instellingen en sectoren. In plaats van onnodige herhalingen kan eenvoudig verwezen worden naar de 'bovenliggende' doelen van het bestuur. Wat niet in dit jaarplan is opgenomen is niet per definitie onbelangrijk, maar kan gerekend worden tot de lopende zaken.

De stichting H³O acteert in een dynamische omgeving. Daarom staan de doelen van het college van bestuur niet op zichzelf maar zijn ze gerelateerd aan (of lopen vooruit op) landelijke plannen, ontwikkelingen en trends. Een belangrijk speerpunt blijft de komende jaren het tot stand brengen van een verbetercultuur en opbrengstgericht werken, meer aandacht voor rekenen en taal, "de lat moet omhoog". Maar ook: duurzaamheid, burgerschap, kansen voor uitblinkers, professionele ruimte. Daarbij moet tegelijkertijd ook aandacht zijn voor de balans tussen 'presteren' en de vormende taak van de school. Het is een waardevolle opgave voor het bijzonder onderwijs om niet kritiekloos mee te gaan in de 'economisering' van het onderwijs maar ook het accent te leggen op de 'zachte kant'. Dat is niet alleen onze maatschappelijke verantwoordelijkheid, maar is gezien onze missie ook onze impliciete opvatting.

Ook de bezuinigingen op de overheidsfinanciën als gevolg van de financiële crisis zijn niet aan onze organisatie voorbijgaan. Vanaf 2010 hebben we moeten rekenen met soms forse budgettaire aanpassingen en dat zal in de komende jaren zo blijven. Om toch onze doelen te bereiken blijft een grote mate van creativiteit nodig. De sectoren worden daarom opgeroepen om niet alleen daar waar nodig te bezuinigen maar ook de efficiency te verbeteren.

De begroting anticipeert op vele kansen en risico's. De ontwikkelingen gaan echter snel. Gezien de recente gebeurtenissen rondom de eurocrisis en grote aangekondigde overheidsbezuinigingen in het nieuwe regeerakkoord sluit het bestuur niet uit dat er in de loop van 2013 extra bijstellingen noodzakelijk zijn. Maar laten we positief eindigen: ook dit jaar zijn we erin geslaagd om op basis van een verantwoord financieel beleid veel mooie plannen te maken. H³O blijft in beweging.

Te behalen resultaten H³O

- De onderwijsopbrengsten liggen op of boven het landelijk gemiddelde
- De onderwijskwaliteit wordt geborgd
- De stijl van leidinggeven is opbrengstgericht
- Het marktaandeel van H³O in Dordrecht wordt vergroot
- Het aantal Fair Trade-scholen neemt toe
- De aandacht voor meer- en hoogbegaafden wordt geïntensiveerd
- Het ziekteverzuim ligt onder het landelijk gemiddelde
- De kwaliteit van de planning- en controlcyclus wordt verbeterd
- Er komt een meerjaren-ICT-beleidsplan op zowel bestuurs- als schoolniveau tot stand
- De ouderparticipatie wordt vergroot

Te behalen resultaten voortgezet onderwijs

- Het aantal leerlingen in het vwo stijgt
- De besluitvorming over de samenwerking met het Stedelijk Dalton Lyceum bij vmbo-beroepsgericht wordt afgerond
- Het vmbo-mbo masterplan komt tot stand
- Het nieuwe taakbeleid wordt ingevoerd
- De scholen zijn op de nieuwe exameneisen voorbereid
- Het project 'vmhbo' wordt doorontwikkeld

Te behalen resultaten primair onderwijs

- Er wordt onderzocht of de resterende scholen kunnen worden omgevormd tot schoolplus⁺
- Het niveau van begrijpend lezen gaat omhoog
- Voor kinderen met een aparte leerlijn wordt een ontwikkelingsperspectief opgesteld
- Met het 'Pathfinder' project wordt ontdekt hoe het leerrendement met behulp van ICT verhoogd kan worden
- De afdeling Leonardo voor hoogbegaafden wordt uitgebreid

Te behalen resultaten peuterwerk en kinderopvang

- De structuur van de sector wordt aangepast aan de vorming van schoolplus⁺
- Waar mogelijk wordt kinderdagopvang gestart in de scholen
- De sector kinderopvang realiseert op termijn een rendement van 5%
- De effecten van de harmonisatie peuterwerk/kinderopvang worden door adequate maatregelen opgevangen
- De instandhouding van niet-schoolgebonden kinderopvang wordt heroverwogen en nader onderbouwd

2.3 BELEIDSREALISATIE 2013

2.3.1. Strategie en beleid

Voortgezet onderwijs

Locatie havo/vwo

Na een stijging en terugloop van het leerlingenaantal gedurende een aantal jaren, is het aantal leerlingen dit jaar, tegen de prognose in, gestegen naar 1093 (exclusief vavo-leerlingen). Deze stijging is veroorzaakt door toename van het aantal leerlingen op de Havo (+ 13), het Vwo is met 11 leerlingen toegenomen.

De school voert actief beleid op versterking van de positie van het Vwo. De (geringe) stijging van het Vwo van vorig jaar (369>373) is voortgezet (373>384). Ook procentueel is er een geringe stijging (34,7%>35,1%).

Locatie mavo

Samenwerking met andere scholen voor VO vindt plaats op het gebied van de talentontwikkeling techniek (TOT). In september 2013 is aan de Koningstraat gestart met een techniek-accentklas met 24 jongens.

In 2013 werd door leerlingen voor het eerst centraal examen gedaan in het beeldende vak tekenen en in het vak lichamelijke opvoeding 2 (LO2).

De aanmelding in 2013 van 8 brugklassen, waarvan 5 accentklassen, was goed te noemen. Het aantal leerlingen steeg van 740 naar 769.

Locatie vmbo

Het profiel van de school is omschreven en herkenbaar aan de duidelijke waarden, heldere structuur, aandacht voor elkaar en vernieuwende kracht. Borging van de kwaliteit van het primair proces is deel van het dagelijkse werk van alle teamleden.

Met het Stedelijk Dalton Lyceum heeft een uitruil van afdelingen in de bovenbouw plaatsgevonden. Het Insula College is verantwoordelijk voor economie en zorg & welzijn, het Stedelijk Dalton Lyceum voor consumptief en techniek. Beide locaties bieden de gemengde leerweg aan.

De instroom daalde, maar het aantal leerlingen steeg enigszins (van 565 naar 567) als gevolg van de uitruil in de bovenbouw.

Primair onderwijs

In februari 2013 werd het bestuur van H³O benaderd door het bestuur van de Stichting Evangelisch Basisonderwijs Drechtsteden. Evangelische basisschool Eden, gesticht in 2008, was er ondanks gestage groei niet in geslaagd in vijf jaar tijd de stichtingsnorm van 268 leerlingen te halen en zou, als geen actie werd ondernomen, per 1 augustus niet meer worden bekostigd en moeten worden gesloten. In juli zijn beide besturen daarom gefuseerd en basisschool Eden werd toegevoegd aan stichting H³O. Op basis van de zgn. 10/6^e regeling op grond van artikel 157 van de WPO kan de school door het gemiddelde leerlingaantal van de overige scholen van H³O in stand worden gehouden. Het bestuur van Eden werd opgeheven.

Op de basisscholen steeg het aantal leerlingen met 36. Het totaal aantal leerlingen in het primair onderwijs in Dordrecht daalde echter met 164. Hierdoor steeg het marktaandeel van H³O van 26,9% naar 27,5%. Het aantal leerlingen dat het speciaal basisonderwijs bezocht daalde van 106 naar 86. Het marktaandeel daalde met 0,2%. De kleine dislocaties zullen om strategische redenen vooralsnog gehandhaafd blijven.

In navolging van Het Kristal werd op de Prins Bernhardschool het traject gestart om Fair Trade-school te worden. Naar verwachting ontvangt de school het certificaat voorjaar 2014.

Omgaan met verschillen en meer aandacht voor talent wordt in de basisscholen van verstaald door te werken met Levelwerk. In het schooljaar 2013/2014 werd in het primair onderwijs hiervoor 0,1 fte per school ingezet. In Levelwerk worden de hoog- of meerbegaafde leerlingen tot meer presteren uitgedaagd. Daarnaast bestaat groep 9, een samenwerking tussen het primair onderwijs en het Insula College, om de hoog- of meerbegaafde leerlingen uit de groepen 7 en 8 tot meer presteren uit te dagen. Verder maakt de van het openbaar onderwijs overgekomen afdeling Leonardo sinds augustus 2012 deel uit van de Dr. H. Bavinckschool. De afdeling werd tijdelijk gehuisvest in Het Noorderlicht, maar is voorjaar 2014 verhuisd naar het schoolgebouw aan de Museumstraat. Vooralsnog werd het aantal groepen gehandhaafd op 2. Zo mogelijk wordt per 1 augustus 2014 gestart met een 3e groep.

Alle basisscholen met opvang en onderwijs onder één dak, zijn inmiddels omgevormd tot Schoolplus. De directeur van schoolplus is verantwoordelijk voor alle werksoorten.

Peuterwerk & kinderopvang

De ondernemingsraad van de sector peuterwerk en kinderopvang leidde al enige tijd een slapend bestaan. Op initiatief van enkele medewerkers zijn in december 2012 verkiezingen uitgeschreven en op 10 januari 2013 is de ondernemingsraad met vijf leden voortvarend aan de slag gegaan.

Vijf basisscholen gingen vanaf 1 augustus 2012 verder als schoolplus. In 2013 volgden de Dr. H. Bavinckschool en de Prins Bernhardschool. Dit betekent dat de verantwoordelijkheid voor 20 locaties bij de directeuren van de betreffende scholen is neergelegd. De overige 6 locaties worden aangestuurd door de coördinatoren kinderopvang. De functie directeur kinderopvang werd opgeheven.

Na de forse daling in 2012 (12%) stabiliseerde de bezetting in 2013 van zowel de buitenschoolse opvang als de kinderdagopvang. De bezetting in de peuterspeelzalen bleef onverminderd hoog, ruim 95% van het aantal kindplaatsen werd bezet.

Het door de gemeente ingezette traject om peuterwerk voor tweeverdienende ouders niet meer te subsidiëren maar hen te verwijzen naar de kinderopvangtoeslag werd per 1 mei 2013 afgerond. Ruim 50% van de ouders bij H³O betalen een (eveneens door de gemeente opgelegd) tarief per uur en ontvangen een inkomensafhankelijk deel terug van de belastingdienst. De gemeente vult het gedeelte daarboven nog wel aan tot aan de kostprijs. Daarnaast wordt de subsidie per 1 januari 2014 vraaggestuurd, en de gemeente heeft aangekondigd subsidie per 1 januari 2015 met tenminste 10% te korten en subsidie voor reguliere groepen per 1 januari 2016 geheel stop te zetten. In 2014 en 2015 zal onderzoek worden gedaan naar de mogelijkheden om de peuteropvang op een commerciële wijze in stand te houden en daarvoor eventueel de speeltijden en de leeftijdsgrenzen uit te breiden.

In de loop van 2013 werden 10 reguliere groepen omgevormd tot VVE-groep zonder uitbreiding van formatie. De peuteropvang van H³O omvat nu 19 VVE- en 16 reguliere groepen.

Per februari 2013 kwam er een ruimte vrij in het gebouw aan de Atmosfeerstraat, zodat de capaciteit kinderdagopvang daar kon worden uitgebreid (KDV Kristal). De bezetting stagneerde echter en in het najaar werd overwogen de locatie te sluiten. Door een faillissement van een nabijgelegen kinderopvangorganisatie trok de bezetting echter in november flink aan en kon de locatie vooralsnog behouden blijven.

De bezetting van KDV Eigenwijs daalde. Heroverweging van deze locatie vindt plaats bij het aflopen van het huurcontract (november 2014).

2.3.2 Onderwijskundig beleid en opbrengsten

Het College van Bestuur heeft in het kader van kwaliteitsbewaking besloten jaarlijks een vijftal scholen te bezoeken. In 2013 zijn twee scholen een gehele dag bezocht. Er zijn lessen bijgewoond en gesprekken gevoerd met leerlingen en ouders, met de IB-er(s), het MT, het team en de directeur. Een verslag van het schoolbezoek met waarnemingen en conclusies van het College van Bestuur is aan de directeur van de school ter hand gesteld. In de eerste helft van 2014 staan twee volgende bezoeken gepland.

In het kader van de Wet Passend Onderwijs krijgen scholen vanaf 1 augustus 2014 een zorgplicht. Voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben, moeten scholen een geschikte plek vinden. Scholen (openbaar en bijzonder) moeten samenwerken in regionale samenwerkingsverbanden. In deze samenwerkingsverbanden werken regulier en speciaal onderwijs (cluster 3 en 4) samen. Bestaande samenwerkingsverbanden gaan op in regionale. Na maandenlange voorbereidingen zijn op 31 oktober 2013 het samenwerkingsverband passend onderwijs PO en het samenwerkingsverband passend onderwijs VO opgericht.

Voortgezet onderwijs

Examenresultaten

Slaagpercentage	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013
Vmbo-b Insula	96,4	94,9	83,1	100	98
landelijk	96,3	96,2	95,3	95,9	97
Vmbo-k	89,6	90,5	92,8	95,1	94
landelijk	94,4	94,4	94,3	93,4	93
Vmbo-(g)t	73,9	96,1	100	95,8	100
landelijk	94,5	93,7	92,6	90,3	99
Mavo Insula	91,2	91,8	90,7	92,1	88,7
landelijk	94,5	93,7	92,6	90,3	93
Havo Insula	77,0	73,0	87,2	81,4	84,7
landelijk	87,0	85,0	85,4	86,7	88
Vwo Insula	84,0	74,0	85,4	82,2	95,2
landelijk	92,0	89,0	88,7	87,3	92

Locatie havo/vwo

Vanuit het oogpunt van kwaliteitsbewaking en opbrengstgericht werken vinden er jaarlijks twee gesprekken plaats van de directie met de secties. In de eerste gespreksronde (najaarsgesprekken) worden de cijferresultaten van het Centraal Examen besproken, de Kijk- en Luistertoetsen en m.b.t. het percentage onvoldoendes per vak per jaarlaag, de verschillen ten opzichte van andere vakken en de verschillen tussen de jaarlagen. Door deze halfjaarscyclus bieden we de secties voldoende gelegenheid en tijd om plannen uit te voeren en afspraken tot zichtbaar resultaat te laten komen. Dit alles met het doel om schoolbreed de resultaten op een hoger niveau te brengen, dan wel te houden. In het voorjaar hebben sectiegesprekken plaatsgevonden rondom pedagogisch-didactische thema's en het Pedagogisch-Didactisch Model.

Locatie mavo

Met de secties wordt structureel in het kader van de kwaliteitszorg gesproken over de resultaten van de leerlingen en het vastgestelde curriculum. De resultaten liggen overal op het gemiddelde.

Locatie vmbo

De zorgbreedte van de school voldoet aan de toekomstige vraag. De methodiek van de structuurklas is doorontwikkeld en verbreed. Taal en rekenen worden gedifferentieerd aangeboden en er zijn aparte lessen in het rooster voor opgenomen.

Leerlingen die niet op hun niveau presteren krijgen gerichte ondersteuning in de vorm van een maatwerkuur.

Het mentoraat is versterkt door een vernieuwde oriëntatie op de taak. Er is meer structuur en geborgenheid aangebracht en daarmee meer duidelijkheid voor alle leerlingen.

Leervorderingen worden per periode door de teamleiders en secties geëvalueerd en waar nodig worden maatregelen genomen om de opbrengsten op peil te houden. De resultaten liggen voor alle leerwegen op of boven het gemiddelde.

Primair onderwijs

Eindtoets basisonderwijs CITO

naam school	Onge-corrigeerde score 2013	Ondergrens schoolgroep 2013	Gemiddelde schoolgroep 2013	Onge-corrigeerde score 2012	Ondergrens schoolgroep 2012	Gemiddelde schoolgroep 2012
landelijk	534.7			535.1		
Horizon	534.2	534.5	536.5	538.9	534.3	536.3
Bavinck	539.8	534.3	536.3	537.7	534.2	536.2
Bernhard	532.1	532.6	534.6	534.6	532.6	534.6
Juliana	524.4	531.3	533.3	533.8	531.5	533.5
Fontein	529.7	528.8	530.8	528.3	528.9	530.9
Repelaar	535.6	532.3	534.3	539.3	532.0	534.0
Regenboog	533.0	532.6	534.6	533.5	532.1	534.1
Sterrekijker	538.1	535.1	537.1	538.6	534.9	536.9
Kristal	538.5	534.3	536.3	533.7	534.2	536.2
Eden	540.1	533.1	535.1	532.8	532.9	534.9
Gem. H³O	534.6			535.1		

Groen: boven de ondergrens, op of boven het gemiddelde van de schoolgroep

Blauw: boven de ondergrens, onder het gemiddelde van de schoolgroep

Rood: onder de ondergrens

Schoolgroep: de schoolgroep wordt bepaald op basis van het % gewichtenleerlingen

Aan zeven basisscholen en aan de school voor speciaal basisonderwijs werd een basisarrangement toegekend. Dit betekent dat de scholen het vertrouwen van de inspectie hebben. Drie scholen kregen een basisarrangement met attendering dat de opbrengsten in een van de laatste drie jaren onder de ondergrens die de inspectie hanteert lagen. Er zijn acties ondernomen om de resultaten in 2014 te verbeteren.

Voor ouders is een deel van de onderwijskwaliteit inzichtelijk gemaakt via de gegevens die binnen Vensters voor verantwoording PO geraadpleegd kunnen worden.

Er wordt gebruik gemaakt van de module Bovenschoolse Rapportage van CITO-LOVS, zodat de resultaten op bestuursniveau inzichtelijk kunnen worden gemaakt.

In de managementrapportages werd gerapporteerd over de tussen- en eindopbrengsten en welke interventies gepleegd werden op schoolniveau.

Op alle scholen wordt voor kinderen met een aparte leerlijn en op het SBO voor alle kinderen een wettelijk verplicht ontwikkelingsperspectief opgesteld.

Peuterwerk & kinderopvang

Met ingang van 1 januari 2013 zijn op de VVE-locaties HBO-ers benoemd in het kader van de afspraken van de rijksoverheid met de G37 over achterstandenbeleid. Voor een periode van drie jaar worden pedagogisch medewerkers gecoacht 'on the job', met als aandachtsgebieden: opbrengstgericht werken, ontluikende geletterdheid en ontluikende gecijferdheid. Alle VVE-locaties dienen gebruik te maken van een kindvolgsysteem om de overdracht naar het primair onderwijs eenduidig te realiseren.

Eveneens in het kader van de afspraken met de G37 diende het taalniveau van pedagogisch medewerkers op havo-niveau te worden gebracht. Alle pedagogisch medewerkers hebben een taaltoets gedaan. Ruim 50% (Dordrecht 37%) voldoet aan niveau 3f en heeft een certificaat ontvangen. Aan medewerkers die niet voldeden aan het niveau is scholing aangeboden.

2.3.3 Personeelsbeleid

Formatie

In onderstaand overzicht ziet u het totaal aantal medewerkers en het aantal full time equivalenten per maand. De aantallen zijn inclusief kort tijdelijke contracten. Ook ziet u in het overzicht het onderscheid tussen het aantal vrouwen en mannen.

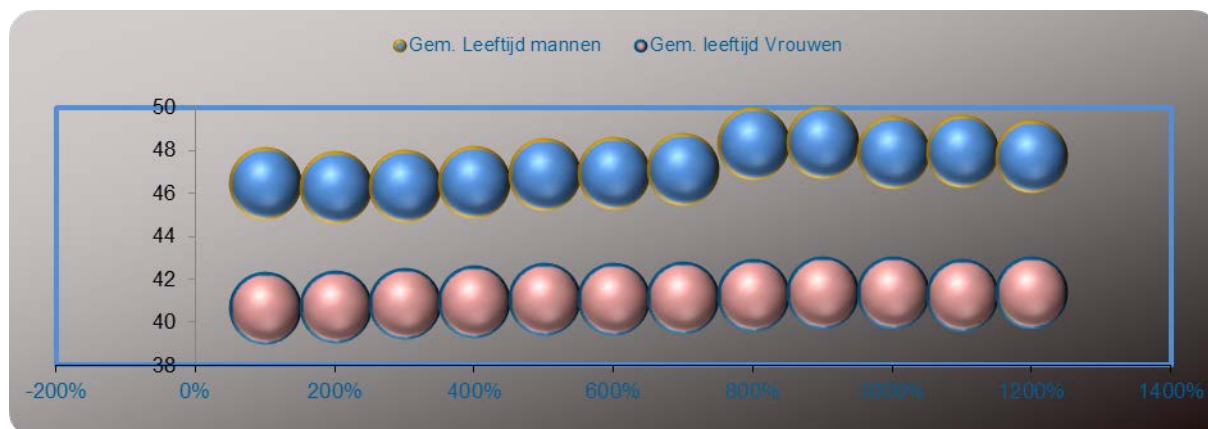
	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Totaal aantal medewerkers	759	753	750	745	741	737	731	673	663	658	667	675
Totale FTE	487,1	487,2	484,2	483,9	482,2	483,1	476,2	462,9	466,4	466,0	468,2	467,3
Totaal aantal vrouwen	579	575	570	567	564	562	557	511	501	497	506	510
Totaal aantal mannen	180	178	180	178	177	175	174	162	162	161	161	165

Leeftijdsopbouw

In onderstaand overzicht ziet u de leeftijdsopbouw per leeftijdscategorie per maand.

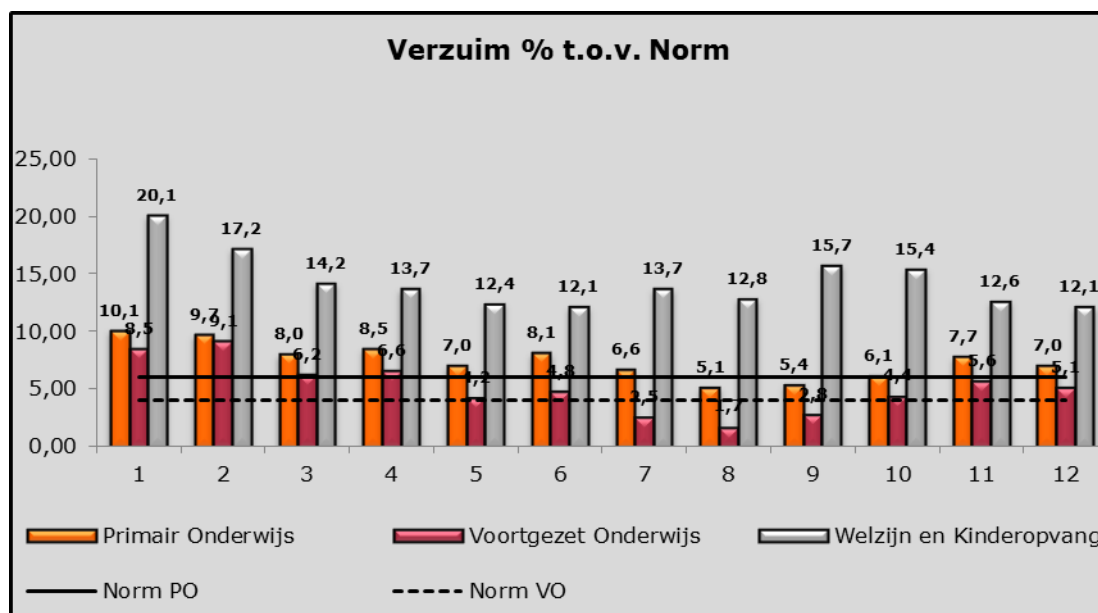
Categorie	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
0 - 20	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0
20 - 30	154	152	147	144	140	140	131	101	97	97	102	101
30 - 40	162	163	164	164	160	159	162	162	162	164	166	171
40 - 50	205	203	204	200	201	198	202	189	186	182	181	181
50 - 60	183	181	179	180	180	182	181	169	166	165	169	169
60 - 65	46	45	47	48	49	47	47	46	47	46	45	49
65 en ouder	8	8	8	8	10	10	7	5	5	4	4	4

In onderstaand overzicht ziet u de gemiddelde leeftijd per man/vrouw per maand.

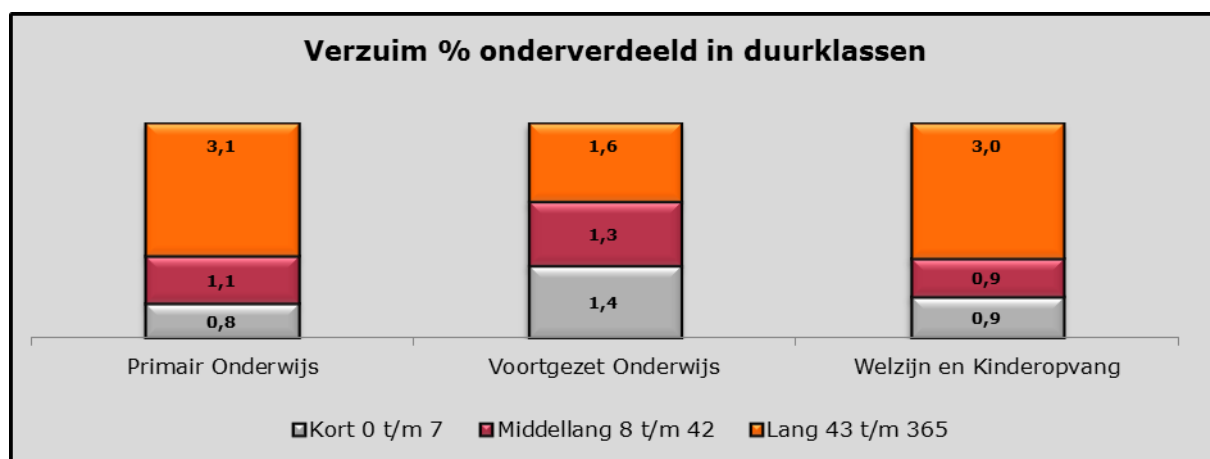

Ziekteverzuim

Verzuimpercentage per maand

Verzuimpercentage onderverdeeld in duurklassen

In navolging van 2012, waarin H³O de personele-, salaris- en financiële administratie in eigen beheer heeft genomen is in 2013 'Profit InSite' beschikbaar gesteld aan de leidinggevenden. De leidinggevenden hebben hiermee direct toegang tot de benodigde personele gegevens en managementinformatie.

Voortgezet Onderwijs

De beleidsrijke invoering van de functiemix heeft in 2013 op de locatie Koningstraat verder vorm gekregen. Op de Havo/vwo zijn door de directie voorstellen geformuleerd om in het schooljaar 2013-2014 te komen tot de te realiseren functiemixwaarden voor het Insula College en meer specifiek de locatie Halmaheiraplein. Hierover is op 1 oktober 2013 overeenstemming bereikt met de personeelsgeleding van de LR. De doelen zullen voor de zomervakantie van 2014 gerealiseerd zijn. De invoering van de functiemix loopt achter op de streefpercentages vanwege een niet toereikende bekostiging vanuit het ministerie.

Een belangrijk aandachtspunt rond personeelsbeleid en in de gesprekkencyclus zijn de studievoortgangsgesprekken. Het behalen van de bevoegdheid is een voorwaarde voor een dienstverband voor onbepaalde tijd.

De resultaten van de uitgevoerde professionaliseringsscan op de locatie vmbo worden omgezet in een scholingsplan.

Nieuw taakbeleid VO

Het in 2005 opgestelde taakbeleid is geformuleerd op basis van de toen vigerende cao VO en staat in het teken van de organisatorische context van het Insula College op dat moment. Inmiddels is het taakbeleid niet meer inhoudelijk in de cao VO opgenomen.

De huidige context van het Insula College is anders dan in 2005. De interne organisatie is gewijzigd, de externe eisen en controle zijn aangescherpt en de omgeving stelt andere eisen aan onderwijs. Om deze redenen is er in 2013 een nieuw taakbeleid aan de medezeggenschapsraad (MR) voorgelegd. Helaas heeft de MR niet met dit nieuwe taakbeleid ingestemd.

In 2014 zal hier opnieuw aandacht aan worden geschonken in de vorm van een beleidsvoornemen.

Onbevoegden VO

Vanaf 1 augustus 2011 is in de cao VO vastgelegd dat een werknemer die geen enkele wettelijke onderwijsbevoegdheid voor het voortgezet onderwijs bezit, voor ten hoogste 2 jaar in de functie van leraar wordt benoemd. Bij aanvang stelt de directeur samen met de onbevoegde docent een studieplan op. Jaarlijks worden de studieresultaten gemonitord en wordt mede op basis van de studieresultaten bepaald of er een verlenging van het dienstverband plaats gaat vinden. In 2013 zijn om genoemde reden een aantal dienstverbanden niet verlengd.

Primair Onderwijs

In het primair onderwijs is de functiemix, evenals in 2012, niet verder ingevoerd, met als reden de niet toereikende bekostiging vanuit het ministerie.

In oktober 2013 werd een studiedag gehouden voor het voltallige personeel van alle basisscholen. In een groot aantal workshops werd kennis gedeeld over uiteenlopende onderwerpen, zoals dyslexie, autisme, het puberbrein, Engels in het basisonderwijs, zang, aanpak pestgedrag, handelingsgericht werken, dyscalculie, etc.

Peuterwerk en Kinderopvang

Na het forse verlies in 2012 leek de sector medio 2013 mede door het hoge ziekteverzuim opnieuw af te stevenen op een verlies en dreigde failliet te gaan. Alle tijdelijke contracten werden stopgezet en er werd een vacaturestop ingesteld. Tevens werd de uren-systematiek voor leidsters in de peuteropvang tegen het licht gehouden en aangescherpt. Na instemming door de ondernemingsraad kon de nieuwe systematiek per 1 december worden ingevoerd. Door genoemde maatregelen kon het jaar met een licht positief resultaat worden afgesloten.

Peuterspeelzalen dienen sinds 1 augustus 2010 te voldoen aan de kwaliteitseisen van de Wet kinderopvang, waaronder de opleidingseisen. Bij inspecties door de GGD bleken meerdere medewerkers niet (meer) gekwalificeerd te zijn. Er zijn EVC-procedures in gang gezet en bijna alle medewerkers zijn op het vereiste niveau gebracht. Van een medewerker die niet bereid was de opleiding te voltooien is afscheid genomen.

2.3.4 Middelen en voorzieningen

Financiële middelen

Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar paragraaf 2.4.

Huisvesting

De huur van het pand aan de Laan der Verenigde Naties, waar het bestuursbureau is gevestigd, is opgezegd per 1 januari 2014. Het bestuursbureau is ultimo 2013 verhuisd naar de bovenverdieping van het gerenoveerde pand aan de Museumstraat, het enige pand in volledige eigendom. Op de benedenverdieping worden in de loop van 2014 de Leonardo-afdeling van de Dr. H. Bavinckschool gehuisvest en het kantoor van de nieuwe samenwerkingsverbanden passend onderwijs PO en VO.

Voortgezet onderwijs

Locatie havo/vwo

De aanvraag bij de gemeente voor renovatie ten behoeve van kwalitatieve en kwantitatieve verbeteringen van het gebouw Halmaheiraplein, is niet gehonoreerd.

Het Insula College Havo/vwo dreigde hierdoor in de situatie te blijven van ruimtegebrek (mede wegens eindigheid van het gebruik van het gebouw aan de Aalscholverstraat) met het risico dat de school niet meer kan voldoen aan de minimale eisen van het huidig en toekomstig onderwijs. Daarom is door het College van Bestuur besloten dat een groot deel van de ingediende huisvestingswensen vanuit eigen (school- en H³O-) financiering gerealiseerd gaat worden. Budgetten zijn hiertoe in de begroting 2014 opgenomen.

Locatie mavo

De omgevingsdienst van de gemeente heeft in 2013 een verdere verfijning uitgevoerd met betrekking tot het gebruik het schoolgebouw. Bouwtechnische aanpassingen in het kader van de brandcompartimentering zijn uitgevoerd.

Locatie vmbo

De gezamenlijke herhuisvesting van de vmbo-beroepsgerichte afdelingen van het Stedelijk Dalton Lyceum en het Insula College is in november afgerond. Voor de benodigde verbouwactiviteiten werd een subsidie van de gemeente Dordrecht ontvangen. Het basisgebouw van het Insula College is terug overgedragen aan de gemeente Dordrecht. In deze fase zijn de onderwijsvoorzieningen van beide locaties (SDL en Insula) herkenbaar aanwezig en kleinschalig van opzet.

Primair onderwijs

De Dr. H. Bavinckschool kreeg nieuwbouw aan de Singel in Dordrecht en verhuisde in de zomer 2013 vanuit de Museumstraat.

Met de gemeente vindt overleg plaats over de huisvesting van de locaties Fontein Wielwijk, Regenboog Noordendijk, Regenboog Volkerakweg, EBS Eden en Prins Bernhard-school.

Peuterwerk & kinderopvang

Peuteropvang en BSO van de Dr. H. Bavinckschool verhuisden na de zomervakantie mee van de Museumstraat naar de nieuwbouw van de school.

Er is een onderzoek gestart naar mogelijke huisvesting van peuteropvang en BSO in of bij De Sterrekijker.

ICT

In januari 2013 is een eerste contact tussen H³O en KIEN tot stand gekomen. KIEN is een ICT-coöperatie gericht op samenwerking en het versterken van ICT-toepassingen voor onderwijsinstellingen. Na verschillende besprekingen is in juni 2013 de toetreding

van H³O tot KIEN gerealiseerd. Hierbij is vastgelegd dat vanaf januari 2014 KIEN het beheer en onderhoud van de H³O infrastructuur voor haar rekening neemt.

Als gevolg van de toetreding tot KIEN, is de interne H³O-afdeling ICT ontmanteld. De systeem- en netwerkbeheerders zijn geïnformeerd over het voornemen om toe te treden en er is met hen een zorgvuldig traject bewandeld om hen met ingang van 1 januari 2014 in dienst te laten treden bij KIEN.

Doordat KIEN de infrastructuur beheert en onderhoudt, betekent dit dat het netwerk zal migreren naar de servers van KIEN. Alle computers en overige hardware worden geïnventariseerd en op juiste manier geconfigureerd zodat deze verbonden zijn met de servers van KIEN.

Voortgezet onderwijs

Locatie Havo/vwo

Er worden voorbereidingen getroffen voor invoering van verregaande inzet van ICT-middelen in het primaire proces (bring your own device-onderwijs, flipping the classroom, inzet digitale leermiddelen/iTunesUniversity).

Locatie mavo

De mogelijkheden van het gebruik van Magister hebben verder vorm gekregen. De locatie Koningstraat heeft ook de overstap gemaakt naar de elektronische leeromgeving (ELO) van Magister. Een notitie over Onderwijs en ICT is afgerond.

Locatie vmbo

De werking van het leerlingvolgsysteem is verder geoptimaliseerd. De ELO van Magister wordt door meerdere secties ingezet bij het onderwijsleerproces. De voorbereiding op de centrale examens vindt voor de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg plaats met behulp van het computerprogramma Digitrainer.

Primair onderwijs

In het schoolplan 2011-2015 en het jaarprogramma is op alle scholen aandacht voor ICT-beleid. Door alle basisscholen is een ICT beleidsnotitie 2012-2015 opgesteld in nauw overleg met de informatiemanager ICT van H³O. Ongedachte mogelijkheden doen zich op dit gebied voor. De focus blijft op digitale inzet voor onderwijs. Daarnaast is het daadwerkelijk invoeren van data-gestuurd onderwijs ten behoeve van opbrengsten een actiepuntenpunt. Koppelingen met het vak techniek, maar ook leren vanuit de meervoudige intelligentie en werken op projectmatige basis bieden hier aanknopingspunten. Kinderen moeten naast kennis opdoen ook allerlei vaardigheden leren die ze nodig hebben in deze 21ste eeuw. De leerkracht krijgt daarbij een meer coachende rol. Trefwoord hierbij is 'de digitale speelplaats'.

De toepassing van draadloze devices geeft het onderwijs een scala aan nieuwe mogelijkheden. Steeds meer eisen worden er aan het onderwijs gesteld. Onderwijs passend bij de leerling waarbij het samenwerken met elkaar, de samenhang van de lesstof en het (kunnen) creëren van een flexibele onderwijsomgeving een voorwaarde is. Er is een verschuiving waar te nemen van goed ingerichte netwerken waarbij het accent vooral lag op het verantwoord beheren ervan naar een flexibele (draadloze) ICT omgeving met een snelle verbinding met het internet. Voor het onderwijskundig personeel en de leerlingen wordt mediawijsheid steeds belangrijker.

2.3.5 Waardering

Voortgezet onderwijs

Locatie havo/vwo

De school heeft besloten leerlingenquêtes schoolbreed in te zetten om de lessen van docenten vanuit leerlingperspectief te evalueren. De uitkomsten van deze leerlingenquêtes zijn agendapunt bij de functioneringsgesprekken.

Locatie mavo

Vensters voor verantwoording op de locatie is vast onderdeel van de planning en control cyclus en de tevredenheidsenquêtes onder ouders en leerlingen zijn weer afgenomen.

Locatie vmbo

Aan de leerlingen is een enquête voorgelegd ter evaluatie van de lessen. De resultaten worden besproken in de functioneringsgesprekken. Uit het ict tevredenheidsonderzoek blijkt dat het dienstenaanbod is verbeterd.

Primair onderwijs

Het oudertevredenheidsonderzoek dat in het voorjaar van 2012 is afgenomen laat zien dat de ouders van de scholen tevreden tot zeer tevreden zijn, hetzelfde geldt voor de medewerkers en de leerlingen. Het volgende onderzoek wordt uitgevoerd in 2014.

Een aantal scholen organiseert koffie- en inloopochtenden voor de ouders, zodat op een laagdrempelige manier informatie kan worden uitgewisseld en de ouders het werk van hun kinderen kunnen bekijken.

De VVE-scholen organiseren ouderochtenden in het kader van VVE-thuis, zodat de ouders van VVE-kinderen geïnstrueerd kunnen worden hoe ze thuis aan de slag kunnen met de aangeleverde materialen, waardoor prestaties van kinderen verbeterd worden.

Peuterwerk & kinderopvang

Ouders zijn overwegend tevreden tot zeer tevreden over de peuterspeelzalen van H³O. Daar waar daar toch aanleiding voor is zullen verbeteracties worden ingezet, om de kwaliteit van de peuterspeelzalen te blijven waarborgen.

Ook uit de exit-enquêtes, die onder de ouders in de kinderopvang worden ingevuld, blijkt dat ouders tevreden zijn over de locaties van H³O.

2.3.6 Prestatiebox

Vanaf 2012 worden door het ministerie van OCW de zogenaamde prestatiebox-middelen beschikbaar gesteld. Elke schooldirecteur (PO) c.q. locatiedirecteur (VO) heeft in het kader van de planning- en controlcyclus een plan opgesteld voor de inzet van deze middelen. Dit is besproken met de voorzitter college van bestuur en na eventuele aanpassing goedgekeurd ter uitvoering. Na afloop van het kalenderjaar 2013 zijn de resultaten beschreven in de managementrapportage maart 2014 en opnieuw besproken met de voorzitter college van bestuur. Een weergave van de inzet en resultaten per school/locatie over 2013 is opgenomen in bijlage 2.

Voor het Insula College was in 2013 een bedrag voor prestatiebox-middelen beschikbaar van € 371.651. Dit bedrag is volledig ingezet voor extra formatie en aanvullende scholing.

De PO-scholen hebben de middelen voor opbrengstgericht werken volledig ingezet voor versterking van de formatie (beschikbaar € 135.852). De middelen voor professionalisering van leerkrachten en schoolleiders zijn ingezet voor aanvullende scholing (beschikbaar € 101.943 / besteed € 179.233). De middelen voor cultuur zijn ingezet voor extra activiteiten (beschikbaar € 31.942 / besteed € 31.589).

2.4 FINANCIËEL BELEID

2.4.1. Ontwikkelingen en risico's

In deze subparagraaf worden ontwikkelingen en risico's genoemd waarvan het vermoeden bestaat dat die zich kunnen voordoen, maar waarvan de financiële omvang (nog) niet gekwantificeerd kan worden. Op basis van de geconstateerde risico's is een weerstandsvermogen en daarbinnen een buffer van een bepaalde omvang nodig (zie subparagraaf 2.4.2.).

Leerlingaantallen PO en VO

De inkomsten worden grotendeels bepaald door het aantal leerlingen. Het realiseren van een bepaalde omvang van leerlingaantallen binnen de scholen is geen doel op zich, maar wel noodzakelijk voor een efficiënte bedrijfsvoering. Door het voeren van beleid op de doorgaande lijn van 0 – 18 jaar en het verbeteren van de kwaliteit van medewerkers kan een kind/leerling worden gestimuleerd zijn of haar onderwijscarrière binnen H³O te (ver)volgen. Het realiseren van de geraamde leerlingenaantallen kan ook deels afhankelijk zijn van de kwaliteit en capaciteit van gebouwen en andere niet te beïnvloeden externe omstandigheden. In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van de scholen met de leerlingenaantallen.

Primair onderwijs

In het voorjaar van 2013 kwam een nieuwe leerlingenprognose primair onderwijs van de gemeente Dordrecht beschikbaar. Sinds 2009 is het aantal leerlingen in Dordrecht in de leeftijd 4-12 jaar gedaald met 965 (8,4%). De daling is minder groot dan in de vorige prognose werd verwacht. Bovendien vlakt de daling af en is deze geconcentreerd in enkele wijken (met name Stadspolders/Oudelandshoek). In de nieuwe prognose wordt tot en met 2018 een verdere daling met 3,7% (416 leerlingen) geraamd tot in totaal 12,1% waarna het leerlingenaantal stabiliseert op een getal rond de 10.150.

Het gerealiseerde leerlingenaantal op 1 oktober 2013 bij H³O is uitgekomen op 2.901 (+16 ten opzichte van de vorige telling, inclusief EBS Eden). Dit terwijl het aantal leerlingen bij vrijwel alle schoolbesturen in Dordrecht conform de hierboven geraamde demografische ontwikkeling is gedaald (met in totaal 164). Gevolg is dat het marktaandeel van H³O is gestegen van 26,9% naar 27,5% (inclusief EBS Eden). Alleen bij de wijkgebonden scholen in Krispijn zakte het marktaandeel. Een verbeterplan voor deze scholen is opgesteld. De directeuren verwachten voor het schooljaar 2014/2015 een daling van 31 leerlingen en in de jaren daarna van 20 en nogmaals 20 leerlingen gebaseerd op de uitstroom in de hoogste groepen en de geraamde instroom in groep 1. Bij deze daling zal het marktaandeel naar verwachting minimaal gelijk blijven. De realiteitswaarde van de leerlingenprognoses is onderwerp van gesprek in elk overleg met een directeur in het kader van de planning- & control cyclus.

Voortgezet onderwijs

Uit de meest recente leerlingenprognose voortgezet onderwijs (voorjaar 2013) van de gemeente Dordrecht blijkt dat het aantal 12-18 jarigen tot 2015 redelijk stabiel blijft. Daarna zal het leerlingenaantal afnemen vanwege de demografische ontwikkeling van 7.624 in 2016 tot 6.890 in 2024 (ruim 700 leerlingen oftewel bijna 10%). Dit biedt zowel kansen als bedreigingen. Uit het PO is bekend dat de daling zich niet evenredig verspreidt over de verschillende besturen c.q. VO-scholen. Aandacht vraagt de relatief beperkte omvang van het vwo en daarbinnen het gymnasium waardoor de efficiënte groepsindeling mogelijk verder onder druk komt te staan.

Het gerealiseerde aantal leerlingen voor het schooljaar 2013/2014 is 2.429 (exclusief vavo-leerlingen die elders onderwijs genieten). Dit is 55 leerlingen meer dan het aantal

leerlingen in 2012/2013 bestaande uit +2 bij vmbo-bg, +29 bij mavo en +24 bij havo/vwo. Daarmee is voor het eerst sinds jaren het leerlingenaantal van het Insula College weer gestegen. De stijging bij mavo/havo/vwo wordt veroorzaakt door een hogere instroom (395 in vergelijking met 356 vorig schooljaar). De instroom bij vmbo-beroepsgericht is gedaald van 121 naar 116, maar dit wordt gecompenseerd door meer leerlingen in de bovenbouw vanwege de uitruil van afdelingen met het Stedelijk Dalton Lyceum vooruitlopend op het LOC/Drechtsteden College. Het lwoo-percentage bij het vmbo-beroepsgericht is gedaald van 40,4% naar 38,0%. Het marktaandeel van het Insula College is gestegen van 31,6% naar 31,8%.

De gemeentelijke prognoses en de hierboven genoemde ontwikkelingen zijn in de meerjarige leerlingenprognoses vertaald door rekening te houden met een substantiële daling van de omvang van het vmbo-beroepsgericht, een lichte daling van de mavo en een gelijkblijvende omvang voor havo/vwo op basis van een voorzichtige prognose van de instroom. Daardoor daalt de geraamde omvang van het Insula College met 39 leerlingen per 1 oktober 2014, 60 leerlingen per 1 oktober 2015 en nogmaals 60 leerlingen per 1 oktober 2016.

Overheidsmaatregelen

Bij het opstellen van de begroting diende rekening te worden gehouden met verschillende overheidsmaatregelen, waarvan de financiële gevolgen deels nog niet kunnen worden overzien.

De modernisering van de ziektewet zorgt ervoor dat lasten van ziektewet en WGA van werknemers zonder vaste aanstelling met ingang van 2014 worden toegerekend aan de laatste werkgever. De werkgever moet voortaan bij gecontinueerde aansluiting bij het UWV een gedifferentieerde premie betalen die wordt bepaald door de hoogte van het ziekteverzuim. De risico's nemen hierdoor toe, omdat een grotere verantwoordelijkheid bij de werkgever wordt neergelegd. Om een hogere premie te voorkomen, is H³O vanaf 2014 eigen risicodragers geworden en zijn interne procedures aangescherpt.

Als gevolg van de financiële crisis nemen pensioenpremies en premies van het vervangingsfonds en participatiefonds in het PO verder toe. Er zijn vrijwel geen mogelijkheden om ten aanzien van deze onderwerpen een eigen beleid te voeren. In algemene zin kan gesteld worden dat het tot enkele jaren terug bij de onderwijssectoren ervaren automatisme dat kostenstijgingen werden gecompenseerd door een loon- en prijsbijstelling, is verdwenen. Zo is de stijging van de pensioenpremies van het ABP vrijwel niet gecompenseerd in een hogere GPL en is de rijksvergoeding materiële instandhouding al jaren te laag om de materiële kosten bij de scholen te dekken. Er is onzekerheid over de meerjarige financiële dekking van de extra kosten van de invoering van de functiemix (Actieplan Leerkracht). Daarnaast worden in de regeerakkoorden Rutte I en II bezuinigingen doorgevoerd bij specifieke onderwerpen en vanuit het lenteakkoord 2012 kaasschaafbezuinigingen op de lumpsum, terwijl de mogelijkheden van scholen om deze bezuinigingen specifiek door te voeren beperkt zijn. Zowel in het nationale onderwijsakkoord als het herfstakkoord 2013 zijn 'extra' middelen opgenomen vanaf 2015, waarbij het de vraag is of dit echt 'extra' middelen zijn gezien de andere door het kabinet aangekondigde maatregelen c.q. te verwachten kostenverhogingen.

Specifiek voor de sector peuterwerk en kinderopvang is door de gemeente Dordrecht aangekondigd om te bezuinigen op het reguliere peuterwerk in 2015 en de subsidie volledig te schrappen vanaf 2016. Deze activiteit zal dan volledig moeten worden gefinancierd uit de kinderopvangtoeslag, waardoor de onzekerheid verder toeneemt.

Om de vanuit overheidswege opgelegde bezuinigingen en toenemende risico's op te kunnen vangen, is het wenselijk de flexibiliteit in de kostenstructuur te vergroten.

Kinderopvang

De sector peuterwerk en kinderopvang heeft over 2012 een groot negatief resultaat gerealiseerd met als gevolg dat de bestemmingsreserve van deze sector tot vrijwel nihil is gedaald. Oorzaken hiervoor liggen bij dalende bezettingscijfers en bezuinigingen op de fiscale kinderopvangtoeslag, als gevolg van de financiële crisis. Deze ontwikkelingen werkten door in 2013. Vanaf 2013 heeft de gemeente Dordrecht bovendien het (vrijwel volledig gesubsidieerde) peuterwerk in de vorm van peuteropvang onder de wet op de kinderopvang gebracht, waardoor de risico's verder toenemen. Enkel door substantiële bezuinigingen door te voeren in de formatie en de budgetten, is de sector peuterwerk en kinderopvang er over 2013 in geslaagd om een klein positief resultaat te realiseren. De bestemmingsreserve blijft echter (veel) te laag om toekomstige risico's op te vangen. Het is niet toegestaan om publieke (onderwijs)middelen in te zetten voor de private activiteiten van de kinderopvang.

2.4.2. Financiële positie per 31 december 2013

De financiële positie per 31 december 2013 van H³O is in vergelijking met 2012 verbeterd en blijft solide. Deze conclusie is gebaseerd op een aantal financiële kengetallen die hieronder zijn opgenomen. In onderstaande tabel zijn de waarden opgenomen van de jaren 2013 en 2012.

Kengetal	2013	2012	2012	2013	2012	2012
	geconsolideerd incl. Eden	inclusief SCOD incl. Eden	exclusief SCOD excl. Eden	enkelvoudig incl. Eden	exclusief SCOD incl. Eden	exclusief SCOD excl. Eden
Rentabiliteit	1,78	- 1,55	- 1,69	1,70	- 1,40	- 1,53
Liquiditeit (current ratio)	2,69	2,40	2,42	2,33	2,05	2,07
Solvabiliteit	0,69	0,67	0,67	0,65	0,64	0,64
Weerstandsvermogen	31,9	30,5	30,7	27,7	26,3	26,4
Kapitalisatiefactor	41,7	40,4	40,4	37,5	36,1	36,1

Vanwege de fusie met EBS Eden zijn de kengetallen 2012 zowel exclusief als inclusief EBS Eden opgenomen. In de jaarrekening zijn de vergelijkende cijfers 2012 aangepast en inclusief EBS Eden vermeld.

In het najaar 2013 heeft het kabinet met een deel van de oppositie het zogenaamde herfstakkoord afgesloten. Op basis hiervan is nog in 2013 incidenteel een aanvullende rijksvergoeding lumpsum en jonge leerkrachten ontvangen voor € 1,295 mln. Hierdoor is het resultaat 2013 uitgekomen op € 0,654 mln. Zonder de aanvullende rijksvergoeding zou het resultaat 2013 - € 0,641 mln hebben bedragen en de kengetallen als volgt zijn uitgekomen: rentabiliteit - 1,64 (verschil 3,42) / liquiditeit 2,40 (verschil 0,29) / solvabiliteit 0,66 (verschil 0,03) / weerstandsvermogen 29,5 (verschil 2,4) / kapitalisatiefactor 39,7 (verschil 2,0). Zonder de aanvullende rijksvergoeding zouden de kengetallen vergelijkbaar met 2012 zijn geweest.

Rentabiliteit

In het onderwijs wordt voor de bepaling van het kengetal rentabiliteit het resultaat uit gewone bedrijfsvoering gedeeld door de totale baten uit de gewone bedrijfsvoering. De rentabiliteit over 2013 is gestegen vanwege het positieve resultaat (zie subparagraaf 2.4.3).

Liquiditeit - current ratio

De current ratio is een maatstaf die aangeeft of de stichting op korte termijn te maken kan krijgen met liquiditeitsproblemen. De current ratio op basis van de balans 2013 geeft aan dat H³O 2,69 keer meer over vlottende activa beschikt dan wat op korte termijn aan schuldeisers betaald moet worden. De stijging van de current ratio is het gevolg van de

stijging van de vlottende activa en een daling van de kortlopende schulden (zie paragraaf 3.3).

Solvabiliteit

De solvabiliteit is een graadmeter voor de financiële onafhankelijkheid (van financieringsinstellingen) van H³O. Dit kengetal geeft weer welke bezittingen de stichting tegenover haar schulden heeft staan, zodat zij op langere termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. De solvabiliteit is in 2013 gestegen naar 0,69 door de stijging van het eigen vermogen als gevolg van het positieve resultaat. H³O is financieel gezond.

Weerstandsvermogen

Behalve de hiervoor toegelichte kengetallen is het weerstandsvermogen een belangrijke indicator voor de continuïteitsverwachting van de stichting. In welke mate is H³O in staat om tegenvallers op te vangen? Voor het weerstandsvermogen wordt de volgende definitie gehanteerd: 'het weerstandsvermogen is het eigen vermogen uitgedrukt in een percentage van alle baten in een jaar inclusief de financiële baten en exclusief de buitengewone lasten'. Om de continuïteit van H³O te waarborgen is een bepaalde ondergrens van het eigen vermogen noodzakelijk. Deze noodzakelijke omvang van het weerstandsvermogen wordt bepaald op basis van het risicoprofiel van H³O, de benodigde financiering van investeringen en de bestemmingsreserves.

Volgens de geconsolideerde balans 2013 van H³O, inclusief SCOD, bedraagt het eigen vermogen per 31 december 2013 € 12,297 mln, overeenkomend met een weerstandsvermogen van 31,9% (2012 incl. EBS Eden: 30,5%). Bij een weerstandsvermogen onder de 40% is volgens de oude regelgeving 'waarschijnlijk géén sprake van een te hoog eigen vermogen'¹. Van het eigen vermogen ultimo 2013 is 15,3% van de baten (2012 incl. EBS Eden: 16,1%) nodig voor de financiering van bestaande vaste activa (exclusief sector peuterwerk & kinderopvang en SCOD). De omvang van de bestemmingsreserves (met private middelen opgebouwde reserves peuterwerk & kinderopvang en SCOD en met publieke middelen gevormde reserves voor flexibele BAPO en de extra kosten van de huisvesting havo/vwo) is ultimo 2013 vastgesteld op 7,1% van de baten (2012 incl. EBS Eden: 7,5%). Uit het weerstandsvermogen is daardoor per saldo ultimo 2013 een buffer van 9,5% (2012 incl. EBS Eden: 6,9%) beschikbaar voor de afdekking van risico's en financiering van nieuwe investeringen in materiële vaste activa. Gezien de daling van het financieringssaldo voor de activa (van 22,4% ultimo 2008 naar 15,3% ultimo 2013) is naar verwachting een deel van deze buffer de komende jaren nodig voor (vervangings-) investeringen met name in ICT.

Kapitalisatiefactor

In 2009 heeft de 'Commissie Vermogensbeheer Onderwijsinstellingen' (commissie Don) een nieuw kengetal geïntroduceerd voor de beoordeling van het vermogensbeheer van een onderwijsinstelling: de kapitalisatiefactor gedefinieerd als totaal kapitaal exclusief gebouwen en terreinen gedeeld door de totale baten. Voor grote instellingen in het PO en VO (waaronder H³O wordt gerekend) wordt een bovengrens van 35% genoemd. Deze 35% is opgebouwd uit een risicobuffer van 5%, een financieringsbehoefte voor investeringen in materiële vaste activa van 18% en een transactieliquiditeit voor het opvangen van het verschil tussen inkomsten en uitgaven in de loop van het jaar van 12%². Als belangrijkste (financiële) risico's worden genoemd: fluctuatie in leerlingenaantallen (bijv. als gevolg van demografische ontwikkelingen), arbeidsconflicten, instabiliteit in de bekos-

¹ De commissie Don heeft geen signaleringsgrenzen voor het weerstandsvermogen opgesteld.

² Hierbij wordt opgemerkt dat de commissie Don geen rekening houdt met private middelen, met voorzieningen en bestemmingsreserves, uitgaat van een financieringsbehoefte van materiële vaste activa exclusief gebouwen en terreinen en bovendien haar advies gaf vóór de wijziging in de regelgeving voor de jaarverslaggeving met ingang van de jaarrekening 2010 (schrappen 'eeuwigdurende' vordering VO op het ministerie van OCW en ramen verplichtingen flexibele BAPO in bestemmingsreserve).

tinging, onvolledige indexatie van de bekostiging (bijv. als gevolg van overheidsbezuinigingen). Het opstellen van een risico-analyse voor de eigen instelling wordt geadviseerd.

Voor zover het bestuur bekend doen zich bij H³O geen andere risico's voor dan de door de commissie Don genoemde risico's. Een specifieke risico-analyse³ voor H³O met kanspercentages en mogelijke financiële consequenties zodat ook de wenselijke hoogte van kengetallen nader kan worden onderbouwd, wordt opgesteld zodra hiervoor vanuit de sectorraden een breed gedragen model beschikbaar is. Ultimo 2013 ligt de kapitalisatiefactor bij H³O op 41,7% (2012 incl. EBS Eden: 40,4%). Indien hieruit wordt geabstraheerd van het private kapitaal van de SCOD, komt de kapitalisatiefactor uit op 37,5% (2012: 36,1%).

Na het verschijnen van het rapport van de commissie Don heeft de inspectie OCW de afgelopen jaren nader onderzoek verricht naar de vermogensposities van onderwijsinstellingen. Op basis van dit onderzoek hecht de inspectie inmiddels minder waarde aan de kapitalisatiefactor en meer aan de omvang van de risicobuffer. Deze is bij H³O voldoende.

2.4.3. Analyse resultaat 2013

Het exploitatiesaldo 2013 bedraagt € 0,684 mln (2012 incl. Eden: - € 0,591 mln⁴). Alle sectoren hebben over 2013 een positief resultaat gerealiseerd. De substantiële positieve resultaten bij de sectoren voortgezet onderwijs en primair onderwijs zijn het gevolg van de incidentele aanvullende rijksvergoeding lumpsum en jonge leerkrachten. Binnen H³O is afgesproken om de middelen voor jonge leerkrachten in te zetten in het schooljaar 2014/2015. De sector peuterwerk en kinderopvang heeft een klein positief resultaat kunnen realiseren door het doorvoeren van bezuinigingen op formatie en huisvesting. Het positieve resultaat van de SCOD bestaat uit rentebaten.

De bijdrage van de sectoren aan de dekking van de bovenschoolse lasten was in 2013 hoger dan in 2012 vanwege de gedaalde rentebaten. Indien hiervan wordt geabstraheerd, zijn de bovenschoolse lasten vrijwel gelijk gebleven.

Voortgezet onderwijs

In de begroting 2013 en tevens bij de 1^e bijstelling werd een negatief resultaat voor het VO geraamd van - € 0,200 mln vanwege de compensatie van een incidentele kasschuif in de rijksvergoeding naar 2010. Vanwege de aanvullende rijksvergoeding lumpsum en jonge leerkrachten is de raming bij de 2^e bijstelling verhoogd naar een positief resultaat van € 0,400 mln. Gerealiseerd werd € 0,516 mln als gevolg van een terughoudend bestedingsbeleid.

Primair onderwijs

In de begroting 2013 en eveneens bij de 1^e bijstelling werd een negatief resultaat geraamd bij het PO van - € 0,200. Vanwege de aanvullende rijksvergoeding lumpsum en jonge leerkrachten is de raming bij de 2^e bijstelling verhoogd naar een positief resultaat

³ De indruk zou kunnen ontstaan dat de risico-analyse enkel is gericht op kwantificeerbare risico's en financiële aspecten c.q. consequenties (de 'harde' kant). Wellicht minstens zo belangrijk is de 'zachte' kant zoals de kwaliteit en resultaten van het onderwijs, de kwaliteit en samenstelling van het personeelsbestand, risicobewustzijn en het tijdig nemen van beheersmaatregelen ('in control' zijn).

⁴ Tot en met 2011 werd de reservering van de vakantietoelage (alle sectoren) over de periode juni – december en de bindingstoelage (alleen VO) over de periode september – december enkel gebaseerd op de bruto-lonen van de medewerkers. Consequentie was dat deze reservering per definitie te laag was, omdat ook sociale lasten en pensioenpremies hierover dienen te worden betaald. Om deze situatie recht te trekken, worden vanaf 2012 de sociale lasten en pensioenpremies meegenomen in de reservering over de hierboven genoemde perioden. Gevolg is dat de budgetbelasting van loonkosten evenredig over het uitvoeringsjaar is gespreid. Deze correctie levert eenmalig een extra kostenpost op van ongeveer € 0,3 mln in 2012, omdat deze lasten in feite 'eeuwigdurend' naar voren worden gehaald. Zonder deze correctie zou het resultaat 2012 - € 0,3 mln zijn geweest.

van € 0,200 mln. Gerealiseerd werd € 0,128 mln vanwege een in vergelijking met de 2^e bijstelling hogere dotatie aan de voorziening onderhoud.

Peuterwerk & kinderopvang

Over 2012 werd bij de sector peuterwerk en kinderopvang een verlies gerealiseerd van – € 0,211 mln, waardoor de bestemmingsreserve daalde tot slechts € 0,003 mln. De oorzaak van het tekort over 2012 lag volledig bij de kinderdagopvang (KDV). De BSO en het peuterwerk draaiden wel kostendekkend. Oorzaken waren:

- De daling van de overige baten (met name ouderbijdragen) met 23% als gevolg van minder bezetting bij zowel BSO als kinderdagopvang. In de zomer 2012 is KDV Villa Volta om deze reden gesloten evenals BSO De Horizon per 1 oktober 2012. Daarnaast is het aantal kindplaatsen bij een aantal locaties verlaagd;
- Een niet-evenredige daling van de personele kosten met 'slechts' 7%, omdat een dalende bezetting niet altijd onmiddellijk kan worden vertaald in minder formatie. Nadelig was bovendien dat de sector in 2012 werd geconfronteerd met ruim 4 fte langdurig zieken, waardoor meer vervangingsuren nodig waren.

Maatregelen werden genomen om een tekort in 2013 te voorkomen:

- Voorbereiding van de harmonisering van peuterwerk naar peuteropvang per 1 mei 2013 is uitgevoerd met eigen personeel. Alle medewerkers zijn over naar de cao Kinderopvang. Overgangskosten als gevolg van de harmonisering zijn opgevangen binnen het totaal van de raming;
- Alle aflopende tijdelijke contracten zijn niet verlengd. Gevolg is dat de gehele flexibele schil is verdwenen. Tevens is afscheid genomen van niet-gekwificeerde medewerkers na de overgang van peuterwerk naar peuteropvang. Het aantal langdurig zieken is verminderd. De verantwoordelijkheidsverdeling is aangescherpt en de samenwerking tussen de locaties is bevorderd om tot een verbeterde inzet van personeel te komen. De medewerkers van het sectorbureau zijn ingebed binnen de structuur van het bestuursbureau. Er is een MT PWKO gevormd van de directeuren schoolplus, de coördinatoren peuterwerk en kinderopvang en de direct betrokkenen van het bestuursbureau. Maandelijks vindt een MT PWKO-CvB overleg plaats waarin het CvB wordt gerapporteerd over de ontwikkeling van het resultaat en andere relevante punten;
- Een reorganisatieplan kon worden voorkomen. Met de OR is overeenstemming bereikt over een nieuwe urensystematiek. Concreet houdt deze in dat medewerkers binnen hun contract meer directe uren maken in de groep. Per 1 december is de nieuwe urensystematiek ingevoerd.

De gerealiseerde overige baten over 2013 zijn in vergelijking met 2012 weliswaar op nieuw gedaald met € 0,380 mln / 18% (waarvan € 0,212 mln vanwege sluiten KDV Villa Volta en BSO Horizon), maar daar staat tegenover een daling van de personele kosten met € 0,384 mln / 16% en huisvestingskosten met € 0,147 mln / 26%. Per saldo is het resultaat 2013 daardoor uitgekomen op + € 0,010 mln. Hierbinnen draaide het peuterwerk kostendekkend, werd een positief resultaat gerealiseerd van € 0,055 mln bij de BSO en een negatief resultaat van - € 0,045 mln bij de KDV.

SCOD

De SCOD realiseerde een resultaat van € 0,031 mln bestaande uit rentebaten. In de begroting 2013 was een raming van € 0,040 mln opgenomen.

2.4.4. Investerings en financieringsbeleid

In de begroting 2013 was voor een bedrag van € 1,775 mln aan investeringen geraamd waarvan € 0,6 mln voor een grote vervangingsinvestering van het centrale serverpark. Vanwege de voorbereiding van de samenwerking met Kien is deze vervangingsinvestering in 2013 niet gerealiseerd. Gedurende 2013 is besloten om het bestuursbureau te

huisvesten in het gebouw aan de Museumstraat 67, het enige pand in volledige eigendom. De verbouwingskosten die hiermee gepaard gaan worden geraamd op € 0,9 mln waarvan het merendeel in 2013. Bij de 1^e resp. 2^e bijstelling 2013 is de investeringsraming verhoogd naar € 1,830 mln resp. € 1,950 mln.

Gerealiseerd in 2013 is € 1,695 mln (2012: € 1,265 mln. Toevoeging boekwaarde Eden per 31-12-2012 € 0,113 mln). De realisatie is lager dan de raming, omdat verschillende investeringen zijn doorgeschoven naar 2013. Daarnaast hebben in 2013 desinvesteringen plaatsgevonden voor € 0,445 mln (zie subparagraaf 3.7.1). Gevolg is dat ultimo 2013 het financieringssaldo opnieuw verbeterd is (zie subparagraaf 2.4.2.). Investerings worden volledig uit het eigen vermogen gefinancierd.

2.4.5. Treasuryverslag

Gezien de met ingang van 2010 gewijzigde regeling 'Beleggen en belenen voor onderwijsinstellingen' is het treasurystatuut van H³O aangescherpt. De overtollige liquide middelen zijn nu belegd op spaarrekeningen. Bij een verbetering van het beursklimaat zullen mogelijk in 2014 liquide middelen in risicomijdende fondsen worden ondergebracht. Besluiten hierover worden genomen in samenhang met de voor het meerjarige investeringsplan benodigde financiering.

2.4.6. Bedrijfsvoering

In deze subparagraaf wordt in het kader van 'Goed Bestuur' ingegaan op interne ontwikkelingen die van belang zijn voor het verbeteren van de bedrijfsvoering. Omdat het VO de grootste sector binnen H³O is, wordt de good governance-code van de VO-Raad toegepast.

Het jaarverslag is vooral gericht op de zogenoemde verticale verantwoording: de verantwoording aan subsidieverstrekkers. Om ervoor te zorgen dat deze verticale verantwoording in orde blijft, is een adequaat stelsel van interne beheersingsmaatregelen nodig. Het College van Bestuur is hiervoor verantwoordelijk. Randvoorwaarden voor een dergelijk adequaat stelsel zijn:

- 1) een geformuleerde visie, missie, strategie en operationele strategische doelstellingen waarmee wordt gestuurd en in het verlengde daarvan het benoemen van kritische succesfactoren;
- 2) een helder geformuleerd besturingsconcept en daarvan afgeleide taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden;
- 3) een adequate organisatiestructuur die aansluit op het besturingsconcept;
- 4) een goede procesinrichting met daarin opgenomen interne beheersingsmaatregelen;
- 5) een goede planning- & controlcyclus en een daarbij behorend adequaat instrumentarium, waarin wordt gerapporteerd en geanalyseerd omtrent financiële en niet-financiële informatie.

De prioriteiten zijn:

- Managementinformatie: Het ontwikkelen en periodiek uitbrengen van rapportages over personele en financiële gegevens die qua inhoud en frequentie aansluiten bij de wensen van de directeuren is nodig om tijdig bij te kunnen sturen. Met de inbesteding van de personeels- en salarisadministratie, het gebruik van een zelf ingericht softwarepakket voor de personele-, salaris- en financiële administratie, het gebruik van een zelf ingericht leerling-administratiesysteem bij het VO en de bovenschoolse tool van het leerlingenadministratiesysteem bij het PO is de kwaliteit van de managementinformatie verbeterd. Daarnaast levert het project Vensters voor Verantwoording in het VO (zie www.schoolvo.nl) veel benchmark-informatie op. 2014 wordt benut om verbeterde afspraken te maken over de definities en bron van te gebruiken kengetallen, prestatie-indicatoren en kritische succesfactoren. Daarnaast wordt aangesloten bij het sinds kort uitgerolde project Venters voor Verantwoording in het PO (zie www.scholenopdekaart.nl);

- Verbetering planning- en controlcyclus: het meer 'onderwijsrijk' maken van de planning- en controlcyclus en verbeteren van de inrichting zodanig dat leidinggevers op elke niveau binnen de organisatie hun verantwoordelijkheid kunnen invullen. Dit betekent dat het accent niet alleen moet liggen op de inzet van middelen en de daarbij behorende processen, maar juist ook op de inhoud van het onderwijs, de kwaliteit en kwantiteit van de uitstroom en de onderwijsresultaten. Voor zover mogelijk gebeurt dit aan de hand van SMART-geformuleerde doelstellingen en stuurgegevens (zie hierboven). Vanaf de zomer 2011 wordt gewerkt met een jaarprogramma op basis van een schooljaar en met 3 managementrapportages en overlegmomenten per jaar tussen CvB en directeur. Voor het jaarprogramma en de managementrapportages worden formats vastgesteld. Op basis hiervan wordt tevens aan de RvT gerapporteerd.

Naast het op orde houden van de verticale verantwoording is de zogenaamde horizontale verantwoording versterkt: de verantwoording aan belanghebbenden (onder andere leerlingen, ouders, medewerkers, gemeente, kerken, andere onderwijsinstellingen, werkgevers) over de invulling van de maatschappelijke verantwoordelijkheid. Daartoe is bijvoorbeeld een nieuwe website ontwikkeld.

2.4.7. Continuïteitsparagraaf

Vanaf het verslagjaar 2013 is een continuïteitsparagraaf verplicht voorgeschreven. Deze bestaat uit een onderdeel A. Gegevensset en een onderdeel B. Rapportages.

A. Gegevensset

A1. *Leerlingenaantallen en formatie*

<i>Kengetal</i>	<i>2013 realisatie</i>	<i>2014 begroting</i>	<i>2015 begroting</i>	<i>2016 begroting</i>
<i>Leerlingenaantallen (stand 1/10):</i>				
VO (exclusief vavo)	2.429	2.390	2.330	2.270
PO	2.901	2.870	2.850	2.830
<i>Totaal</i>	<i>5.330</i>	<i>5.260</i>	<i>5.180</i>	<i>5.100</i>
<i>Personele bezetting in fte (stand 31/12):</i>				
Management/directie	13,8	14,8	14,8	14,8
Onderwijsgevend personeel	330,4	329,5	316,6	314,0
Overige medewerkers incl. PWKO	123,1	121,9	121,9	121,9
<i>Totaal</i>	<i>467,3</i>	<i>466,2</i>	<i>453,2</i>	<i>450,6</i>

In paragraaf 2.4.1. wordt de geraamde ontwikkeling van de leerlingenaantallen toegelicht. Gevolg van de verwachte daling bij zowel het VO als het PO is dat de lumpsumvergoeding daalt. Deze daling wordt opgevangen door beperking van de OP- en OOP-formatie. In het schooljaar 2014/2015 wordt de daling incidenteel verzacht door inzet van de ontvangen middelen voor jonge leerkrachten. Daarnaast wordt bij het vmbo-beroepsgericht, locatie Leerpark van het Insula College, bespaard op de huisvestingskosten. Ondanks de daling van de formatie en besparing op kosten ontstaan tekorten (zie hierna de staat / raming van baten en lasten).

In het aantal fte's ultimo 2013 zijn ook korttijdelijke vervangingscontracten meegenomen. De formatie van management/directie neemt toe vanwege de invulling van een vacature. De medewerkers van de sector peuterwerk en kinderopvang zijn opgenomen bij de overige medewerkers. In de meerjarenbegroting is uitgegaan van het continueren

van de bezetting en formatie. Bij mutaties in de bezetting wordt de personele inzet in deze sector echter binnen relatief korte termijn en voor zover mogelijk aangepast.

A2. Staat / Raming van baten en lasten

<i>Baten en lasten</i>	<i>2013 realisatie</i>	<i>2014 begroting</i>	<i>2015 begroting</i>	<i>2016 begroting</i>
Rijksbijdragen	32.821.391	31.645.000	30.610.000	29.865.000
Overige overheidsbijdragen	2.405.033	2.370.000	2.055.000	1.760.000
Overige baten	3.138.495	2.810.000	2.820.000	2.800.000
<i>Totaal baten</i>	<i>38.364.919</i>	<i>36.825.000</i>	<i>35.485.000</i>	<i>34.425.000</i>
Personele lasten	29.895.938	29.040.000	28.825.000	28.495.000
Afschrijvingen	1.516.403	1.385.000	1.385.000	1.395.000
Huisvestingslasten	3.497.903	4.065.000	2.965.000	2.950.000
Overige instellingslasten	535.428	510.000	510.000	510.000
Leermiddelen	2.400.239	2.355.000	2.230.000	2.205.000
<i>Totaal lasten</i>	<i>37.845.911</i>	<i>37.355.000</i>	<i>35.915.000</i>	<i>35.555.000</i>
<i>Saldo baten en lasten</i>	<i>519.008</i>	<i>- 530.000</i>	<i>- 430.000</i>	<i>- 1.130.000</i>
Financiële baten	178.487	170.000	170.000	170.000
Financiële lasten	13.192	10.000	10.000	10.000
<i>Saldo financiële baten en lasten</i>	<i>165.295</i>	<i>160.000</i>	<i>160.000</i>	<i>160.000</i>
<i>Resultaat deelnemingen</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
<i>EXPLOITATIESALDO</i>	<i>684.303</i>	<i>- 370.000</i>	<i>- 270.000</i>	<i>- 970.000</i>

De meerjarenbegroting 2014 – 2016 laat jaarlijks een tekort zien. Dit tekort is meerjarig geraamd bij de sector PO (- € 0,200 mln in 2014 en daarna oplopend) en aanvullend een tekort bij het Insula College in 2014 (- € 0,225 mln vanwege de inzet van de bestemmingsreserve huisvesting havo/vwo) en opnieuw vanaf 2016. Voor de sector peuterwerk en kinderopvang wordt voor 2014 en 2015 een positief resultaat van € 0,050 mln geraamd. Voor de SCOD wordt structureel een resultaat van € 0,030 mln geraamd.

Het resultaat 2014 wordt geraamd op - € 370.000 en bestaat uit:

- - € 0,250 mln bij het VO vanwege de inzet van de bestemmingsreserve huisvesting havo/vwo voor achterstallig onderhoud op het Halmaheiraplein;
- - € 0,200 mln bij het PO, omdat de daling van de formatie leidt tot een gedeeltelijke oplossing van het tekort;
- € 0,050 mln bij de sector peuterwerk en kinderopvang te behalen bij de kinderopvang;
- € 0,030 mln bij de SCOD door middel van rentebaten.

De doorwerking van de overheidsbezuinigingen en de geraamde daling van het aantal leerlingen zorgen bij het PO zonder aanvullende maatregelen voor een tekort van - € 0,350 mln in 2015, - € 0,600 mln in 2016 en daarna oplopend. Hierbij is al rekening gehouden met een daling van het aantal fte's als gevolg van minder leerlingen (zie hierboven) binnen de afspraken van het huidige beleidskader. Randvoorwaarde is dat het aandeel van de sector PO in het weerstandsvermogen van H³O en de buffer daarbinnen, op een acceptabel niveau blijft. Om de tekorten vanaf 2015 te verminderen, dient de formatie nog verder te dalen en/of wordt overwogen dislocaties te sluiten. Het gevolg zal zijn dat de gemiddelde groepsgrootte substantieel stijgt. Ook aan dit soort maatregelen zijn echter grenzen verbonden.

De overheidsmaatregelen en de daling van het aantal leerlingen bij het Insula College zorgen voor tekorten van - € 0,400 mln in 2016 en daarna oplopend. Ook hierbij is al rekening gehouden met daling van de formatie als gevolg van minder leerlingen binnen de afspraken van het huidige beleidskader. Voor het terugdringen van de tekorten bij het vmbo-beroepsgericht moet de samenwerking met het Stedelijk Dalton Lyceum leiden tot een efficiëntere inzet van de formatie en daling van de benodigde OOP-inzet. Vanaf 2016 zijn aanvullende maatregelen noodzakelijk om het aandeel van het VO in het weerstandsvermogen van H³O en de buffer daarbinnen, te behouden. Een modernisering van het taakbeleid is daarbij een randvoorwaarde om tot een efficiënte bedrijfsvoering te komen.

Voor de sector peuterwerk en kinderopvang wordt in 2014 en 2015 ingezet op een resultaat voor de kinderopvang (BSO en kinderdagopvang) van € 0,050 mln overeenkomend met bijna 4% van de baten van de kinderopvang. Voor het peuterwerk wordt een resultaat van nihil geraamd. Een positief resultaat voor de sector is nodig om de huidige minieme omvang van de bestemmingsreserve te versterken, zodat in de toekomst nieuwe risico's kunnen worden opgevangen. Deze risico's nemen alleen maar toe, mede omdat de gemeente heeft aangekondigd dat de subsidie op het reguliere peuterwerk vanaf 2016 vervalt en deze activiteit volledig moet worden gefinancierd uit de kinderopvangtoeslag.

Voor de SCOD is meerjarig een resultaat van € 0,030 mln geraamd. Hierbij is nog geen rekening gehouden met een bijdrage van de gemeente Dordrecht aan H³O vanwege de toepassing van de overschrijdingsregeling in het PO.

A3. Balans

<i>Balans</i>	<i>2013 realisatie</i>	<i>2014 begroting</i>	<i>2015 begroting</i>	<i>2016 begroting</i>
Immateriële vaste activa	0	0	0	0
Materiële vaste activa	6.017.849	6.382.848	5.742.848	5.452.848
Financiële vaste activa	13.613	0	0	0
Totaal vaste activa	6.031.462	6.382.848	5.742.848	5.452.848
Voorraden	0	0	0	0
Vorderingen	2.244.001	2.257.614	2.257.614	2.257.614
Liquide middelen	9.656.995	9.028.614	9.424.711	8.809.319
Totaal vlottende activa	11.900.996	11.286.228	11.682.325	11.066.933
TOTAAL ACTIVA	17.932.458	17.669.077	17.425.174	16.519.782
Algemene reserve	9.545.980	9.463.070	9.213.070	8.313.070
Bestemmingsreserve publiek	1.117.180	750.000	650.000	550.000
Bestemmingsreserve privaat	1.633.835	1.713.835	1.793.835	1.823.835
Totaal eigen vermogen	12.296.905	11.926.905	11.656.905	10.686.905
Voorzieningen	1.210.957	1.317.576	1.343.673	1.408.281
Langlopende schulden	0	0	0	0
Kortlopende schulden	4.424.596	4.424.596	4.424.596	4.424.596
Totaal vreemd vermogen	5.635.553	5.742.172	5.768.269	5.832.877
TOTAAL PASSIVA	17.932.458	17.669.077	17.425.174	16.519.782

De mutaties in het eigen vermogen vloeien voort uit de geraamde resultaten. Daarbinnen daalt de omvang van de bestemmingsreserve publiek, omdat de bestemmingsreserve huisvesting havo/vwo volledig wordt gebruikt en de reservering voor flexibele bapo een dalende trend vertoont bij zowel het VO als het PO. De private bestemmingsreserve stijgt

met de resultaten van de sector peuterwerk en kinderopvang en de SCOD. Per saldo daalt naar verwachting zonder aanvullende maatregelen de omvang van de algemene reserve. Vanaf 2016 leidt tot dit een verslechtering van de ratio's voor het vermogen.

<i>Kengetallen</i>	<i>2013 realisatie</i>	<i>2014 begroting</i>	<i>2015 begroting</i>	<i>2016 begroting</i>
Rentabiliteit	1,78	- 1,00	- 0,76	- 2,80
Liquiditeit (current ratio)	2,69	2,55	2,64	2,50
Solvabiliteit	0,69	0,68	0,67	0,65
Weerstandsvermogen	31,9	32,2	32,7	30,9
Kapitalisatiefactor	41,7	41,4	42,9	42,2

B. Overige rapportages

B1. Rapportage aanwezigheid en werking van het interne risicobeheersings- en controle-systeem en B2. Beschrijving van de belangrijkste risico's en onzekerheden

Voor een beschrijving van risico's en bedrijfsvoering wordt verwezen naar subparagrafen 2.4.1 en 2.4.6

B3. Rapportage toezichthoudend orgaan.

Voor de rapportage van de Raad van Toezicht wordt verwezen naar hoofdstuk 1.

3. GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

3.1. GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2013 (na resultaatbestemming)

ACTIVA	31-12-2013	31-12-2012	PASSIVA	31-12-2013	31-12-2012
Vaste activa			Eigen vermogen		
1.1 Immateriële vaste activa	0	0	2.1 Eigen vermogen	12.296.905	11.612.602
1.1.1. Immateriële vaste activa	0	0	2.1.1. Algemene reserve	9.545.890	8.733.094
			2.1.2. Bestemmingsreserves publiek	1.117.180	1.285.675
1.2 Materiële vaste activa	6.017.849	6.284.204	2.1.3. Bestemmingsreserves privaat	1.633.835	1.593.833
1.2.1. Gebouwen en terreinen	1.857.028	1.929.341			
1.2.2. Inventaris	2.849.393	3.025.732	Totaal eigen vermogen	12.296.905	11.612.602
1.2.3. Overige materiële vaste activa	1.311.428	1.329.131			
			Vreemd vermogen		
1.3 Financiële vaste activa	13.613	13.613	2.3 Voorzieningen	1.210.957	1.090.460
1.3.7. Overige financiële vaste activa	13.613	13.613	2.3.1. Voorziening personeel	905.166	912.250
Totaal vaste activa	6.031.462	6.297.817	2.3.3. Voorziening onderhoud gebouwen	305.791	171.210
Vlottende activa			2.5 Kortlopende schulden	4.424.596	4.588.244
1.5 Vorderingen	2.244.001	1.862.851	2.5.3. Crediteuren	767.109	722.566
1.5.1. Debiteuren	246.048	447.693	2.5.4. Ministerie van OCW	0	2.900
1.5.2. Ministerie van OCW	680.734	686.382	2.5.7. Belastingen / premies SV	1.241.173	1.220.622
1.5.6. Overige vorderingen overheden	1.064.501	257.212	2.5.8. Pensioenen	412.410	399.266
1.5.7. Overige vorderingen	211.459	311.879	2.5.9. Overige kortlopende schulden	199.006	343.417
1.5.8. Overlopende activa	41.259	159.685	2.5.10. Overlopende passiva	1.804.898	1.899.473
1.7 Liquide middelen	9.656.995	9.130.638			
1.7.1. Kasmiddelen	10.199	18.528			
1.7.2. Banken	9.646.796	9.112.110			
Totaal vlottende activa	11.900.996	10.993.489	Totaal vreemd vermogen	5.635.553	5.678.704
TOTAAL ACTIVA	17.932.458	17.291.306	TOTAAL PASSIVA	17.932.458	17.291.306

De balans is toegelicht in paragraaf 3.7. Daarbij wordt de hierboven gebruikte codering toegepast.

3.2. GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2013

	Rekening 2013	Begroting 2013	Rekening 2012
3. BATEN			
3.1 (Rijks)bijdragen OCW	32.821.391	31.067.850	32.212.281
3.2 Overige overheidsbijdragen	2.405.033	1.889.960	2.115.466
3.5 Overige baten	3.138.495	2.894.000	3.465.702
Totaal baten	38.364.919	35.851.810	37.793.449
4. LASTEN			
4.1 Personele lasten	29.895.938	29.200.810	30.409.957
4.2 Afschrijvingen	1.516.403	1.580.000	1.630.237
4.3 Huisvestingslasten	3.497.903	2.978.000	3.447.120
4.4 Overige instellingslasten	535.428	520.500	521.243
4.5 Leermiddelen	2.400.239	2.162.500	2.611.163
Totaal lasten	37.845.911	36.441.810	38.619.720
Saldo baten en lasten	519.008	- 590.000	- 826.271
5. FINANCIËLE BATEN EN LASTEN			
5.1 Financiële baten	178.487	220.500	247.816
5.2 Financiële lasten	13.192	10.500	12.099
Saldo financiële baten en lasten	165.295	210.000	235.717
Resultaat deelnemingen	0	0	0
EXPLOITATIESALDO	684.303	- 380.000	- 590.554

De staat van baten en lasten is toegelicht in paragraaf 3.8. Daarbij wordt de hierboven gebruikte codering toegepast. De voorgestelde resultaatbestemming is toegelicht in paragraaf 4.1.

3.3. GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT 2013

De omvang van de liquide middelen ultimo 2013 is ten opzichte van de stand ultimo 2012 met 6% toegenomen (€ 0,526 mln). Oorzaak hiervan is het positieve resultaat. De liquiditeitspositie van H₂O is ultimo 2013 meer dan voldoende.

	Rekening 2013	Rekening 2012
Exploitatiesaldo	684.303	- 590.554
Afschrijvingen	1.516.403	1.630.237
Mutaties werkkapitaal:		
- Vorderingen	- 381.150	591.878
- Kortlopende schulden	- 163.648	365.751
Mutaties voorzieningen	120.497	- 82.526
Kasstroom uit operationele activiteiten	1.776.405	1.914.786
 (Des)investeringen materiele vaste activa	 - 1.250.048	 - 1.281.459
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	- 1.250.048	- 1.281.459
 Mutaties overige langlopende schulden	 0	 0
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	0	0
 Mutaties liquide middelen	 526.357	 633.327
 Beginstand liquide middelen	 9.130.638	 8.497.310
Mutaties liquide middelen	526.357	633.327
Eindstand liquide middelen	9.656.995	9.130.638

3.4. ALGEMENE TOELICHTING

3.4.1. Activiteiten

Zoals al bij kernactiviteiten in paragraaf 2.1 vermeld droeg het bestuur van H³O in 2013 de verantwoordelijkheid voor vijftien peuterspeelzalen, tien locaties voor buitenschoolse opvang, twee kinderdagverblijven, tien scholen voor basisonderwijs, een school voor speciaal basisonderwijs en een brede scholengemeenschap van vmbo tot gymnasium.

3.4.2. Fusie

Per 1 augustus 2013 is H³O (verkrijgende stichting) gefuseerd met de stichting Evangelisch Onderwijs Drechtsteden (verdwijnde stichting). Als gevolg hiervan is de Evangelische basisschool Eden vanaf het schooljaar 2013/2014 de elfde basisschool van H³O. In de akte van fusie is opgenomen dat financiële gegevens van de verdwijnde stichting met ingang van 2013 worden verwerkt in de jaarrekening van de verkrijgende stichting. De effecten van de fusie zijn daarom rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen per 1 januari 2013. De invloed van de fusie op de balans is weergegeven in onderstaande aansluiting van de geconsolideerde balans van 31 december 2012 naar 1 januari 2013.

Omschrijving	31-12-2012 Jaarrekening 2012	31-12-2012 Eden	1-1-2013 Fusie
ACTIVA			
1.2.1. Gebouwen en terreinen	1.929.341	0	1.929.341
1.2.2. Inventaris	3.000.328	25.404	3.025.732
1.2.3. Overige materiële vaste activa	1.280.315	48.816	1.329.131
1.2. Subtotaal materiële vaste activa	6.209.984	74.220	6.284.204
1.3.7. Overige financiële vaste activa	13.613	0	13.613
1.3. Subtotaal overige financiële vaste activa	13.613	0	13.613
1.5.1. Debiteuren	447.693	0	447.693
1.5.2. Ministerie van OCW	661.174	25.208	686.382
1.5.6. Overige vorderingen overheden	256.729	483	257.212
1.5.7. Overige vorderingen	311.153	726	311.879
1.5.8. Overlopende activa	158.913	772	159.685
1.5. Subtotaal vorderingen	1.835.662	27.189	1.862.851
1.7.1. Kasmiddelen	18.528	0	18.528
1.7.2. Banken	8.965.405	146.705	9.112.110
1.7. Subtotaal liquide middelen	8.983.933	146.705	9.130.638
TOTAAL ACTIVA	17.043.192	248.114	17.291.306
PASSIVA			
2.1.1. Algemene reserve	8.604.437	128.657	8.733.094
2.1.2. Bestemmingsreserves publiek	1.285.675	0	1.285.675
2.1.3. Bestemmingsreserves privaat	1.593.833	0	1.593.833
2.1. Subtotaal eigen vermogen	11.483.945	128.657	11.612.602
2.3.1. Voorzieningen personeel	912.936	6.414	919.250
2.3.3. Voorzieningen onderhoud gebouwen	171.210	0	171.210
2.3. Subtotaal voorzieningen	1.084.046	6.414	1.090.460
2.5.3. Crediteuren	718.709	3.857	722.566
2.5.4. Ministerie van OCW	2.900	0	2.900
2.5.7. Belastingen / premies SV	1.198.035	22.587	1.220.622
2.5.8. Pensioenen	392.697	6.569	399.266
2.5.9. Overige kortlopende schulden	341.417	2.000	343.417
2.5.10. Overlopende passiva	1.821.443	78.030	1.899.473
2.5. Subtotaal kortlopende schulden	4.475.201	113.043	4.588.244
TOTAAL PASSIVA	17.043.192	248.114	17.291.306

De vergelijkende cijfers van de geconsolideerde staat van baten en lasten over 2012 zijn als volgt aangepast.

Omschrijving	Jaarrekening 2012	Eden 2012	Fusie 2012
BATEN			
3.1 (Rijks)bijdragen OCW	31.648.900	563.381	32.212.281
3.2. Overige overheidsbijdragen	2.103.833	11.633	2.115.466
3.5. Overige baten	3.448.600	17.102	3.465.702
TOTAAL BATEN	37.201.333	592.116	37.793.449
LASTEN			
4.1. Personele lasten	29.949.517	460.440	30.409.957
4.2. Afschrijvingen	1.617.903	12.334	1.630.237
4.3. Huisvestingslasten	3.420.354	26.766	3.447.120
4.4. Overige instellingslasten	497.847	23.396	521.243
4.5. Leermiddelen	2.580.943	30.220	2.611.163
TOTAAL LASTEN	38.066.564	553.156	38.619.720
Saldo baten en lasten	- 865.231	38.960	- 826.271
5.1. Financiële baten	245.509	2.307	247.816
5.2. Financiële lasten	11.988	111	- 12.099
SALDO FINANCIËLE BATEN EN LASTEN	233.521	2.196	235.717
EXPLOITATIESALDO	- 631.710	41.156	- 590.554

Tevens zijn de vergelijkende cijfers voor het geconsolideerd kasstroomoverzicht 2012 en de begrotingscijfers 2013 uit de jaarrekening 2012 aangepast aan de fusie.

3.4.3. Consolidatie en verbonden partijen

In de consolidatie worden de financiële gegevens van H³O en andere instellingen opgenomen waarop het bestuur van H³O een overheersende zeggenschap kan uitoefenen (op grond van de feitelijke situatie) of waarover H³O de centrale leiding heeft. H³O heeft de overheersende zeggenschap en de centrale leiding bij de SCOD en bij het Facilitair Bedrijf Dordrecht B.V. (FBD).

Overzicht verbonden partijen							
Naam	Juridische vorm	Statu-taire zetel	Eigen vermogen 31-12-2013	Exploitatie- resultaat 2013	Omzet 2013	Verklaring artikel 2:403 BW	Conso- lidatie
SCOD	Stichting	Dordrecht	1.621.932	30.635	31.516	Nee	Ja
FBD	B.V.	Dordrecht	- 40.290	- 5.160	890.397	Nee	Nee
SWG	Stichting	Dordrecht	0	0	272.519	Nee	Nee
Servicepunt Leren	Vereniging	Dordrecht	*	*	*	Nee	Nee
Breedband	Stichting	Dordrecht	*	*	*	Nee	Nee
Hans Petri	Stichting	Dordrecht	*	*	*	Nee	Nee
VO/SVO	Stichting	Dordrecht	*	*	*	Nee	Nee
FBSD	Vereniging	Dordrecht	*	*	*	Nee	Nee
SWV passend VO	Stichting	Dordrecht	*	*	*	Nee	Nee
SWV passend PO	Stichting	Dordrecht	*	*	*	Nee	Nee

Het bestuur van de SCOD bestaat q.q. uit de voorzitter van het College van Bestuur en de controller van H³O. De jaarcijfers van de SCOD zijn geconsolideerd in de jaarrekening van H³O.

Het FBD is in 2008 opgericht voor het uitvoeren van schoonmaakwerkzaamheden bij H³O, dat in FBD een aandeel van 51% heeft. H³O en FBD vormen een fiscale eenheid. Hiervoor is in 2008 een beschikking van de belastingdienst ontvangen. De voorzitter van het College van Bestuur is statutair directeur van FBD. De jaarcijfers van FBD zijn vanwege de te verwaarlozen betekenis niet betrokken in de consolidatie, omdat H³O de enige opdrachtgever is en de vergoeding voor schoonmaakwerkzaamheden aan FBD in de staat van baten en lasten van H³O is opgenomen. Het exploitatieresultaat 2013 van FBD is negatief, waardoor het eigen vermogen verder daalt. Belangrijkste oorzaak voor het negatieve resultaat over 2013 was noodzakelijke advieskosten. De reguliere bedrijfsvoering van FBD was wel kostendekkend. H³O en de andere aandeelhouder FCC staan garant voor het negatieve eigen vermogen van FBD.

De belastingdienst is in 2012 gestart met een feitenonderzoek naar de fiscale eenheid. Inmiddels zijn 3 vragenbrieven beantwoord. Om verjaring te voorkomen en haar rechten te behouden, heeft de belastingdienst over het kalenderjaar 2008 een naheffingsaanslag van omzetbelasting opgelegd aan FBD. Hiertegen is bezwaar ingediend. Uitstel van betaling is verkregen totdat op het bezwaarschrift is beslist. Dit besluit wordt met vertrouwen tegemoet gezien.

Binnen de Stichting Samenwerkingsgebouw Leerpark Dordrecht (SWG) worden de kosten van het gebruik van het samenwerkingsgebouw voor vmbo-beroepsgericht in het Leerpark tussen de locaties van het Insula College en het Stedelijk Dalton Lyceum verdeeld. Ultimo 2013 zijn beide locaties gezamenlijk gehuisvest in het (voormalige) basisgebouw van het Stedelijk Dalton Lyceum en het (voormalige) samenwerkingsgebouw. Met de belastingdienst vindt overleg plaats over de verrekening van de gezamenlijke kosten vanaf 2014. Het SWG heeft daardoor geen functie meer en zal worden geliquideerd.

Het College van Bestuur is verder lid van de besturen van de volgende rechtspersonen:

- Vereniging Servicepunt Leren;
- Stichting Breedband Drechtsteden;
- Stichting Praktijkonderwijs OPDC (Hans Petri school);
- Stichting Samenwerkingsverband VO/SVO Dordrecht;
- Vereniging Federatief Bijzonder Samenwerkingsverband Dordrecht (FBSD) 40.07;
- Stichting Samenwerkingsverband passend voortgezet onderwijs Dordrecht 28.04;
- Stichting Samenwerkingsverband passend primair onderwijs Dordrecht 28.10.

Van deze rechtspersonen zijn de jaarcijfers nog niet vastgesteld. Daarom zijn van deze rechtspersonen geen cijfers opgenomen in bovenstaand overzicht.

In de Vereniging Servicepunt Leren wordt het beleid voor de samenwerking in het Leerpark in Dordrecht voorbereid. De Stichting Praktijkonderwijs OPDC is het bevoegd gezag van de Hans Petrischool, school voor praktijkonderwijs in Dordrecht.

De Vereniging Federatief Bijzonder Samenwerkingsverband Dordrecht (FBSD) 40.07 en de Stichting Samenwerkingsverband VO/SVO Dordrecht 40.02 beëindigen vanwege de overgang naar passend onderwijs hun activiteiten per 1 augustus 2014. De stichtingen samenwerkingsverband passend primair resp. voortgezet onderwijs Dordrecht 28.10 resp. 28.04 betreffen de nieuwe samenwerkingsverbanden vanaf 1 augustus 2014.

3.4.4. Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van rente zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

3.4.5. Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat het College van Bestuur zich over verschillende zaken een oordeel vormt, en schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in art. 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende posten.

3.5. GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

3.5.1. Algemeen

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de richtlijnen voor de jaarverslaggeving, die uitgegeven zijn door de Raad voor de Jaarverslaggeving. Deze bepalingen zijn van toepassing op grond van de Regeling Jaarverslaggeving Onderwijs.

Activa en passiva (met uitzondering van het eigen vermogen) worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. De jaarrekening is opgesteld in euro's.

3.5.2. Materiële vaste activa

Bedrijfsgebouwen en -terreinen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de geschatte economische levensduur. Op terreinen wordt niet afgeschreven. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op de balansdatum worden verwacht. Voor de vraag hoe vast te stellen of voor een materieel vast actief sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt verwezen naar subparagraaf 3.5.4. Overige vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur, of lagere bedrijfswaarde. De vervaardigingsprijs bestaat uit de aanschaffingskosten van grond- en hulpstoffen en kosten die rechtstreeks toerekenbaar zijn aan de vervaardiging inclusief installatiekosten. Subsidies op investeringen worden opgenomen bij de overlopende passiva. Jaarlijks wordt de subsidie in de balans verminderd met een bedrag overeenkomend met de omvang van de afschrijvingen op de desbetreffende investeringen.

De ondergrens voor activeren bedraagt € 1.000. De afschrijvingspercentages zijn:

• Verbouwing/ aanpassing	5% - 20 jaar
• Kantoormeubilair	10% - 10 jaar
• Schoolmeubilair	5% - 20 jaar
• Installaties en machines	10% - 10 jaar
• ICT	divers afhankelijk van gebruiksduur
• Onderwijskundige apparatuur	20% - 5 jaar
• Leermiddelen	10% - 10 jaar
• Boeken	20% - 5 jaar

Voor de toekomstige kosten van groot onderhoud aan de gebouwen is een voorziening gevormd. De toevoeging aan de voorziening wordt bepaald op basis van het geschatte bedrag van het onderhoud en de periode die tussen de werkzaamheden van groot onderhoud verloopt.

3.5.3. Financiële vaste activa

Deelnemingen

Deelnemingen waarop invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaardemethode. Wanneer 20% of meer van de stemrechten uitgebracht kan worden, wordt verondersteld dat er invloed van betekenis is. De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening. Voor deelnemingen waarvan onvoldoende gegevens beschikbaar zijn voor aanpassing aan deze grondslagen, wordt uitgegaan van de waarderingsgrondslagen van de desbetreffende deelneming. Indien de waardering van een deelneming volgens de nettovermogenswaarde negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd. Indien en voor zover de instelling in deze situatie geheel of gedeeltelijk instaat voor de schulden van de deelneming, dan wel het stellige voornemen heeft de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt een voorziening getroffen. De eerste waardering van gekochte deelnemingen is gebaseerd op de reële waarde van de identificeerbare activa en passiva op het moment van acquisitie. Voor de vervolgwaaardering worden, uitgaande van de waarden bij eerste waardering, de grondslagen toegepast die gelden voor deze jaarrekening. Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien sprake is van een duurzame waardevermindering vindt waardering plaats tegen deze lagere waarde; afwaardering vindt plaats ten laste van de staat van baten en lasten.

Overige vorderingen

De onder financiële vaste activa opgenomen overige vorderingen omvatten leningen en obligaties die tot de vervaldag zullen worden aangehouden. Deze vorderingen worden initieel gewaardeerd tegen reële waarde. Vervolgens worden deze leningen en obligaties gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Indien er bij de verstrekking van leningen of de verwerving van obligaties sprake is van disagio of agio, wordt dit gedurende de looptijd ten gunste respectievelijk ten laste van het resultaat gebracht. Transactiekosten worden verwerkt in de eerste waardering. Bijzondere waardeverminderingen worden in mindering gebracht op de geamortiseerde kostprijs en direct verantwoord in de staat van baten en lasten.

3.5.4. Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

Door het College van Bestuur wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde. Een bijzondere waardeverminderingverlies wordt direct als een last verwerkt in de staat van baten en lasten. Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van het desbetreffende actief niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord.

3.5.5. Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Handelsvorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid dienen in mindering te worden gebracht op de boekwaarde van de vordering.

3.5.6. Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas- en banktegoeden en direct opeisbare deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden.

3.5.7. Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit algemene reserves en bestemmingsreserves en/of -fondsen. Hierin is tevens een segmentatie opgenomen naar publieke en private middelen. De bestemmingsreserves zijn reserves met een beperktere bestedingsmogelijkheid, die door het bestuur is vastgesteld.

Bestemmingsreserve huisvesting havo/vwo

De met publieke middelen opgebouwde bestemmingsreserve huisvesting havo/vwo bij het Insula College is bedoeld voor het opvangen van de extra kosten van het verlengde verblijf op de huidige locatie.

Bestemmingsreserve flexibele BAPO

De met publieke middelen opgebouwde bestemmingsreserves flexibele BAPO bij het Insula College en bij de basisscholen zijn bedoeld als dekking voor de rechten van medewerkers voor het in de toekomst opnemen van flexibele BAPO.

Bestemmingsreserve Peuterwerk & Kinderopvang

De met private middelen opgebouwde bestemmingsreserve van de sector Peuterwerk & Kinderopvang is bedoeld voor het opvangen van eventuele negatieve exploitatieresultaten van deze sector.

Bestemmingsreserve SCOD

De met private middelen opgebouwde bestemmingsreserve van de SCOD (zie subparagraaf 3.4.3) is bedoeld voor steun aan het onderwijs van H³O in Dordrecht.

Bestemmingsfondsen

Bestemmingsfondsen zijn reserves met een beperktere bestedingsmogelijkheid, die door derden zijn aangebracht. H³O heeft geen bestemmingsfondsen.

3.5.8. Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld. Wanneer de verwachting is dat een derde de verplichtingen vergoedt, en wanneer het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting, dan wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen.

Voorziening jubilea

De voorziening jubilea wordt opgenomen voor verwachte lasten gedurende het dienstverband van de werknemers. De voorziening is gebaseerd op de contante waarde van toekomstige uitkeringen.

Voorzieningen spaar-ADV

De voorzieningen voor spaar-ADV vertegenwoordigen de geraamde omvang van de verplichtingen voor in het verleden door medewerkers gespaard verlof.

Voorziening onderhoud

Voor uitgaven voor groot onderhoud wordt een voorziening gevormd om deze lasten gelijkmatig te verdelen over een aantal boekjaren.

3.6. GRONDSLAGEN VOOR BEPALING VAN HET RESULTAAT

3.6.1. Algemeen

De baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Baten worden slechts opgenomen voor zover zij op de balansdatum zijn verwezenlijkt. Lasten en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen, indien zij voor het vaststellen van de jaarrekening bekend zijn geworden.

3.6.2. Opbrengstverantwoording

Opbrengsten uit het verlenen van diensten geschieden naar rato van de geleverde prestaties, gebaseerd op de verrichte diensten tot aan de balansdatum in verhouding tot de in totaal te verrichten diensten.

Overige opbrengsten bestaan uit baten uit verhuur, detachering, ouderbijdragen en overige baten.

3.6.3. Overheidssubsidies

Exploitatiesubsidies worden als baten verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen en de instelling de condities voor ontvangst kan aantonen.

Subsidies met betrekking tot investeringen in materiële vaste activa worden opgenomen bij de overlopende passiva. Jaarlijks wordt als bate geboekt het deel van de subsidie wat betrekking heeft op de afschrijvingen van de betreffende materiële vaste activa.

3.6.4. Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa

Immateriële vaste activa en materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur. Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de economische levensduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

3.6.5. Personeelsbeloningen

Periodiek betaalbare beloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Pensioenen

De toegezegde pensioenregelingen bij bedrijfstakpensioenfondsen (ABP en PGGM) worden verwerkt als zou sprake zijn van een toegezegde bijdrageregeling. Voor toegezegde bijdrageregelingen worden op verplichte, contractuele of vrijwillige basis premies aan pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen betaald. Behalve de betaling van premies zijn er geen verdere verplichtingen uit hoofde van deze regelingen. De premies worden verantwoord als personeelskosten.

3.6.6. Bijzondere posten

Bijzondere posten zijn baten of lasten die voortvloeien uit gebeurtenissen of transacties die behoren tot het resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening, maar die omwille van de vergelijkbaarheid apart toegelicht worden op grond van de aard, omvang of het incidentele karakter van de post.

3.6.7. Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva.

3.7. TOELICHTING OP GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2013

3.7.1. Activa

a. Materiële vaste activa

Omschrijving	Aanschaf- waarde	Afschrij- vingen t / m 2012	Boekwaarde 31-12-2012	(Des) Inves- -teringen 2013	Afschrij- vingen 2013	Boekwaarde 31-12-2013
1.2.1. Terreinen	389.974	30.037	359.937	0	19.499	340.438
1.2.1. Gebouwen	47.223	7.766	39.457	0	787	38.670
1.2.1. Verbouwingen	2.257.810	1.264.808	993.002	283.598	183.364	1.093.236
1.2.1. Installaties	1.307.616	770.671	536.945	- 26.404	125.857	384.684
<i>Subtotaal gebouwen en terreinen</i>	<i>4.002.623</i>	<i>2.073.282</i>	<i>1.929.341</i>	<i>257.194</i>	<i>329.507</i>	<i>1.857.028</i>
1.2.2. Meubilair & inventaris	586.877	297.470	289.407	30.208	59.132	260.483
1.2.2. Kantoormeubilair	927.971	522.512	405.459	32.741	71.093	367.107
1.2.2. Schoolmeubilair	2.014.811	942.002	1.072.809	145.274	180.971	1.037.112
1.2.2. ICT	3.179.452	2.025.165	1.154.287	452.271	502.543	1.104.015
1.2.2. Onderwijskundige apparatuur	350.795	247.025	103.770	15.912	39.006	80.676
<i>Subtotaal inventaris en apparatuur</i>	<i>7.059.906</i>	<i>4.034.174</i>	<i>3.025.732</i>	<i>676.406</i>	<i>852.745</i>	<i>2.849.393</i>
1.2.3. Leermiddelen	1.223.562	455.446	768.116	112.579	127.866	752.829
1.2.3. Boeken	1.414.274	856.495	557.779	203.869	204.127	557.521
1.2.3. Overige materiële activa	11.920	8.684	3.236	0	2.158	1.078
<i>Subtotaal overige mat. vaste activa</i>	<i>2.649.756</i>	<i>1.320.625</i>	<i>1.329.131</i>	<i>316.448</i>	<i>334.151</i>	<i>1.311.428</i>
1.2. Totaal	13.712.285	7.428.081	6.284.204	1.250.048	1.516.403	6.017.849

Het verloop van de materiële vaste activa is weergegeven in het bovenstaande overzicht. In 2013 is voor een bedrag van € 1,695 mln geïnvesteerd, voor € 0,445 mln gedesinvesteerd en voor € 1,516 mln afgeschreven. De boekwaarde van de immateriële en materiële vaste activa nam af tot € 6,018 mln. De desinvesteringen hebben voor € 0,433 mln betrekking op activa die zijn achtergelaten in het afgestoten basisgebouw vmbo-beroepsgericht van het Insula College in het Leerpark. De desinvesteringen in het Leerpark hebben niet geleid tot belasting van de exploitatierekening, omdat hiervoor (en voor andere gemaakte kosten in kader van de samenwerking met het Stedelijk Dalton Lyceum voor het vmbo-beroepsgericht) een subsidie van de gemeente Dordrecht is ontvangen. Deze subsidie is via de balans verantwoord (zie toelichting bij vorderingen). Daarnaast is voor € 0,012 mln gedesinvesteerd in verband met het verlaten van het oude kantoorpand van het bestuursbureau aan de Laan der Verenigde Naties. Deze desinvesteringen zijn wel ten laste van de exploitatierekening gebracht (zie overige instellingslasten).

De waardering van het gebouw aan de Museumstraat is gebaseerd op een op 1 juli 1914 gedateerde akte van taxatie. De akte was nodig voor de kapitaalvergoeding op grond van artikel 205 van de Lageronderwijswet. De boekwaarde op 31 december 2013 bedraagt € 31.647; de WOZ waarde bedraagt € 456.000 (peildatum 1 januari 2013) en de verzekerde waarde € 2,6 mln (peildatum 1 januari 2014). Het grote verschil tussen WOZ waarde en verzekerde waarde wordt veroorzaakt door de onderwijsbestemming van het gebouw. In de laatste maanden van 2013 en de eerste maanden van 2014 is het pand verbouwd ten behoeve van de huisvesting van het bestuursbureau, de Leonardo-klassen van de Dr. H. Bavinckschool en de nieuwe samenwerkingsverbanden passend onderwijs VO en PO Dordrecht. De boekwaarde van het gebouw is hiervoor niet aangepast; wel zijn de kosten van de verbouwing geactiveerd tegen een afschrijvingstermijn van 15 jaar.

b. Financiële vaste activa

1. Deelnemingen

Het verloop van de boekwaarde van de deelnemingen is als volgt:

Omschrijving	31-12-2012	Storting aandelen	Resultaat deelneming	31-12-2013
1.3.2. Deelneming FBD	0	0	0	0

In 2008 is het FBD opgericht. H³O heeft in deze B.V. een aandeel van 51% (zie subparagraaf 3.4.3.). Hiervoor is een bedrag van € 10.200 gestort. Vanwege het negatieve resultaat in 2008 is de deelneming in de balans van H³O ultimo 2008 afgewaardeerd tot € 0. Het eigen vermogen van FBD is ultimo 2013 negatief.

2. Leningen aan verbonden partijen en overige leningen u/g

Het verloop van de boekwaarde van de leningen is als volgt:

Omschrijving	31-12-2012	Aflossing 2013	31-12-2013	Rente %	Restant looptijd
1.3.7. Steunstichting CSPD	13.613	0	13.613	0%	n.v.t.

De steunstichting van de voormalige CSPD heeft haar volledige vermogen in 2013 overgedragen aan de stichting Stronck-Kempfonds. Deze stichting heeft in 2014 de vordering van de SCOD afgelost.

c. Vorderingen

De vorderingen zijn op de balans opgenomen conform de beschikbare specificaties. In onderstaand overzicht is een aantal vorderingen op hoofdlijnen gespecificeerd.

Nr.	Omschrijving	31-12-2012	31-12-2013
1.5.1	Debiteuren	447.693	246.048
1.5.2	OCW – rijksvergoeding	673.726	668.078
	OCW – verrekening uitkering ziektewet	12.656	12.656
	<i>Subtotaal OCW</i>	<i>686.382</i>	<i>680.734</i>
1.5.6	Gemeente Dordrecht	152.605	1.004.293
	Vervangingsfonds	104.607	60.208
	<i>Subtotaal overige vorderingen overheden</i>	<i>257.212</i>	<i>1.064.501</i>
1.5.7	Overige vorderingen	311.879	211.459
1.5.8.	Overlopende activa	159.685	41.259
1.5	Totaal vorderingen	1.862.851	2.244.001

Het debiteurensaldo ultimo 2013 bestaat uit nog te ontvangen bedragen voor ouder- en leerlingenbijdragen bij het VO en de sector peuterwerk en kinderopvang enerzijds en vorderingen op overige debiteuren anderzijds. Het saldo is met € 0,202 mln gedaald.

Op het ministerie van OCW bestaat een vordering voor het tempoverschil in de betaling van de lumpsumbekostiging bij het PO. Daarnaast bestaat ultimo 2013 een vordering op OCW vanwege een ten onrechte verrekenende uitkering voor de ziektewet bij het PO. Per saldo daalt de vordering op OCW met € 0,005 mln.

De relatie met de gemeente Dordrecht is volledig verantwoord bij de vorderingen met één uitzondering: de investeringssubsidie 1e inrichting Eden (zie toelichting bij kortlopende schulden). Ultimo 2013 staan nog verschillende vorderingen open in verband met gemaakte kosten voor de samenwerking van het vmbo-beroepsgericht in het Leerpark, onderhoudsprojecten en een tweetal bouwprojecten. De overige vorderingen op overheden zijn daardoor per saldo gestegen met € 0,808 mln. De posten overige vorderingen en overlopende activa zijn gedaald met € 0,101 mln resp. € 0,119 mln.

d. Liquide middelen

De saldi liquide middelen zijn in overeenstemming met de laatste bankafschriften 2013.

3.7.2. Passiva

a. Eigen vermogen

Voor de vaststelling van het eigen vermogen wordt onderscheid gemaakt tussen de algemene reserve en de bestemmingsreserves. Conform de regelgeving is de algemene reserve opgebouwd uit publieke middelen, terwijl de bestemmingsreserves kunnen zijn opgebouwd uit private of publieke middelen. De private bestemmingsreserves betreffen de opgebouwde reserves van de SCOD en de sector peuterwerk & kinderopvang. De bestemmingsreserve van de SCOD wordt naar verwachting niet op korte termijn aangewend. De bestemmingsreserve voor de sector peuterwerk & kinderopvang is beschikbaar voor het opvangen van eventuele negatieve exploitatieresultaten in de komende jaren. Uit publieke middelen is een bestemmingsreserve gevormd ten behoeve van de extra kosten van het verlengd verblijf van havo/vwo op de huidige locatie. Daarnaast zijn uit publieke middelen bestemmingsreserves opgebouwd voor flexibele BAPO op basis van een 90%-dekking van de opgebouwde rechten per ultimo 2013 voor het VO en 55% voor het PO. De verwachting op basis van ervaringscijfers is dat 90% resp. 55% van de medewerkers die recht hebben op deze regeling daar daadwerkelijk gebruik van zal maken.

Het eigen vermogen is in vergelijking met de jaarrekening 2012 (na fusie) gestegen met € 0,684 mln vanwege het resultaat 2013. Daarbinnen is de algemene reserve ultimo 2013 gestegen met € 0,813 mln. De algemene reserve wordt ingezet voor de financiering

van vaste activa in de onderwijssectoren en als buffer voor het afdekken van risico's en de financiering van nieuwe investeringen. Door de daling van het financieringssaldo en door de mutaties bij de publieke bestemmingsreserves is de buffer in 2013 bovenop het resultaat 2013 nog eens met € 0,368 mln verbeterd.

De voorgestelde resultaatbestemming is door het College van Bestuur goedgekeurd (zie paragraaf 4.1 en bijlage 3). Het verloop van het eigen vermogen is als volgt:

Omschrijving	31-12-2012	Resultaat- bestemming	Mutaties reserves	31-12-2013
2.1.3. Bestemmingsreserves – privaat	1.593.833	40.002	0	1.633.835
2.1.2. Bestemmingsreserves - publiek	1.285.675	- 168.495	0	1.117.180
2.1.1. Algemene reserve - financiering	6.123.167	0	- 238.968	5.884.199
2.1.1. Algemene reserve – buffer risico's	2.609.927	812.796	238.968	3.661.691
2.1. Totaal eigen vermogen	11.612.602	684.303	0	12.296.905

b. Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen in 2013 is opgenomen in onderstaand overzicht:

Omschrijving	31-12-2012	Onttrekking 2013	Dotatie 2013	31-12-2013
2.3.1. Voorziening spaar-ADV VO	353.900	35.900	45.800	363.800
2.3.1. Voorziening ambtsjubilea VO	339.396	10.077	19.515	348.834
2.3.1. Voorziening spaar-ADV PO	33.600	33.600	0	0
2.3.1. Voorziening ambtsjubilea PO	180.466	2.414	3.538	181.590
2.3.1. Voorziening ambtsjubilea PW/KO	11.888	946	0	10.942
<i>Subtotaal 2.3.1. personeel</i>	<i>919.250</i>	<i>82.937</i>	<i>68.853</i>	<i>905.166</i>
2.3.3. Onderhoudsvoorziening VO	83.505	114.843	163.067	131.729
2.3.3. Onderhoudsvoorziening PO	87.705	270.556	356.913	174.062
<i>Subtotaal 2.3.3. onderhoud gebouwen</i>	<i>171.210</i>	<i>385.399</i>	<i>519.980</i>	<i>305.791</i>
2.3. Totaal voorzieningen	1.090.460	468.336	588.833	1.210.957

Voor de voorziening spaar-ADV wordt uitgegaan van een 100%-dekking, omdat medewerkers hiervoor sparen door extra te werken. De voorzieningen ambtsjubilea zijn gebaseerd op de contante waarde van de toekomstige verplichtingen en zijn berekend op basis van te ontvangen bedragen bij een ambtsjubileum van 25 jaar resp. 40 jaar en met een dekking van 100% en een vertrekans van 7% bij het onderwijs en 25% bij de sector peuterwerk en kinderopvang.

In 2011 zijn geactualiseerde meerjarige onderhoudsplannen gemaakt. In 2013 is een meerjarig onderhoudsplan voor de in 2012 verbouwde locatie Standhasenstraat van de Repelaer toegevoegd. Alleen voor de locatie havo/vwo (Halmaheiraplein) van het Insula College vanwege het nog in te halen achterstallig onderhoud, de in 2013 betrokken nieuwbouw van de locatie Singel van de Dr. H. Bavinckschool en de locatie Fontein Wielwijk is nog geen plan beschikbaar.

Van de balanspositie van € 1,211 mln ultimo 2013 is naar verwachting € 0,300 mln kortlopend.

c. Kortlopende schulden

De kortlopende schulden zijn op de balans opgenomen conform de beschikbare specificaties. De kortlopende schulden hebben alle een resterende looptijd korter dan een jaar. In onderstaand overzicht is een aantal schulden op hoofdlijnen gespecificeerd:

Omschrijving	31-12-2012	31-12-2013
2.5.3 Crediteuren	722.566	767.109
2.5.4. OCW – Geoormerkte subsidies	2.900	0
2.5.7 Belastingen / premies sociale verzekeringen	1.220.622	1.241.173
2.5.8 Pensioenen	399.266	412.410
2.5.9 Overige kortlopende schulden	343.417	199.006
2.5.10 Vakantiegeld/bindingsloelage	1.152.627	1.123.929
OCW – Niet-geoormerkte subsidies	194.973	264.831
OCW – Geoormerkte subsidies	82.500	34.986
ONO – Onderwijs Netwerk Ondernemen	- 29.790	0
Dordrecht – investeringssubsidie 1 ^e inrichting Eden	59.960	49.028
Vooruit ontvangen vergoedingen	403.953	318.987
Overige	35.250	13.137
<i>Subtotaal overlopende passiva</i>	<i>1.899.473</i>	<i>1.804.898</i>
2.5. Totaal kortlopende schulden	4.588.244	4.424.596

De openstaande saldi voor loonheffing, BTW, premies vervangings- en participatiefonds en pensioenpremies zijn in de eerste maanden van 2014 betaald. De crediteuren en overige kortlopende schulden zijn per saldo afgenomen met € 0,100 mln.

De investeringssubsidie van de gemeente Dordrecht heeft betrekking op de 1^e inrichting van EBS Eden bij de start van deze school. De balanspositie daalt met € 0,011 mln wat overeenkomt met de afschrijvingen in 2013 op de desbetreffende investeringen.

De post vooruitontvangen vergoedingen is afgenomen vanwege lagere ouder- en leerlingbijdragen bij de sector VO en een verbeterde toerekening van de bijdragen aan de periode waarin samenhangende activiteiten plaatsvinden.

De toelichting op de subsidies OCW is opgenomen in onderstaande overzichten conform model G.

G1 Verantwoording van subsidies zonder verrekeningsclausule

H³O heeft geen gebruik gemaakt van subsidies zonder verrekeningsclausule.

G2 Verantwoording van subsidies met verrekeningsclausule – A Aflopend per ultimo 2013

Omschrijving	Datum	Kenmerk	Toewij- zing	Saldo 2012	Ontvan- gen t/m 2013	Lasten 2013	Totale lasten	Saldo 2013
PO scholing overblijf- medewerkers 10/11	20-12-2010	168097	24.100	2.900	24.100	0	24.100	0
VO VSV 2013	22-10-2013	45293	43.500	47.500	43.500	43.500	43.500	0
	22-10-2012	286397	35.000	35.000	35.000	35.000	35.000	0
Totaal			102.600	85.400	102.600	78.500	102.600	0

Het aan OCW ultimo 2012 terug te betalen bedrag in verband met het niet-benutten van in het verleden toegekende geoormerkte subsidie scholing overblijfmedewerkers 2010/2011 is in 2013 verrekend (€ 0,003 mln). Het saldo als gevolg van het lager vaststellen van de prestatiesubsidie VSV 2013 is tevens in 2013 verrekend (€ 0,004 mln).

G2 Verantwoording van subsidies met verrekeningsclausule – B Doorlopend na 2013

Omschrijving	Datum	Kenmerk	Toewij- zing	Saldo 2012	Ontvan- gen 2013	Lasten 2013	Totale lasten	Saldo 2013
VSV 2014 VO	21-10-2013	341242	34.986	0	34.986	0	0	34.986
Totaal			34.986	0	34.986	0	0	34.986

De balanspost inzake nog te besteden geoormerkte subsidies OCW bedraagt € 0,035 mln.

De subsidie Onderwijs Netwerk Ondernemen (ONO) is namens OCW toegekend door het Agentschap NL en wordt hieronder afzonderlijk toegelicht. De bestede middelen voor dit project zijn grotendeels niet als baten verantwoord, omdat H³O voor dit project namens verschillende subsidieaanvragers als penvoerder fungeert en deze rijksvergoeding via de balans voor het merendeel wordt doorbetaald aan de betreffende deelnemers. Het project is in 2012 inhoudelijk en in 2013 financieel afgewikkeld. Het H³O-deel in de subsidie bedroeg in 2012 € 13.606; dit bedrag is in 2012 bij de baten verantwoord. De restantvordering ultimo 2012 is in 2013 ontvangen.

Omschrijving	Datum	Kenmerk	Begrote project- kosten	Toewij- zing (75 %)	Saldo 2012	Werke- lijke project- kosten	Subsidie vaststel- ling	Saldo 2013
Onderwijs Netwerk Ondernemen	14-12-2010	ONO10100 3ESKGU	198.600	148.950	- 29.790	308.277	148.950	0

3.8. TOELICHTING OP GECONSOLIDEERDE STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2013

3.8.1. Toelichting op de baten

a. (Rijks)bijdragen OCW

De specificatie van de ontvangen rijksbijdragen OCW is conform onderstaand overzicht:

Omschrijving	Totaal 2013	VO	PO	PW / KO	Begroting 2013	2012
Normatieve rijksbijdragen OCW	28.453.805	15.826.606	12.627.199	0	28.288.392	29.189.897
Geoormerkte subsidies OCW	78.500	78.500	0	0	35.000	62.399
Niet-geoormerkte subsidies OCW	3.647.698	2.300.492	1.347.206	0	2.207.194	2.479.525
Prestatiebox OCW	641.388	371.651	269.737	0	537.264	480.460
3.1. Totaal rijksbijdragen OCW	32.821.391	18.577.249	14.244.142	0	31.067.850	32.212.281

Belangrijkste oorzaken voor de in vergelijking met de begroting 2013 en de realisatie 2012 hogere rijksbijdragen in 2013 zijn:

- een zeer beperkte verhoging van de gemiddelde personeelslast (GPL) in de personele rijksvergoeding voor de compensatie door het rijk van de gestegen werkgeverslasten bij het VO en het PO. Deze was echter ruim onvoldoende om de gestegen loonkosten als gevolg van hogere pensioenpremies te dekken. Daarnaast werd prijsbijstelling van de rijksvergoeding materiële instandhouding bij het PO toegevoegd. De prijsbijstelling bij het VO werd over 2013 ingehouden;
- de verhoging van de GPL voor de verdere invoering van de functiemix en de inkorting van de salarisschalen (onderdelen *Actieplan leerkracht van Nederland*) bij het

VO en het PO. Landelijk lopen onderzoeken in hoeverre de verhogingen van de GPL hiervoor in de afgelopen jaren voldoende is voor de dekking van de oplopende loonkosten;

- een korting op de GPL bij het VO en het PO vanwege de generieke taakstelling uit het regeerakkoord Rutte I;
- specifiek voor het VO een korting op de GPL vanwege compensatie van de kasschuif naar 2010 en verhoging van de taakstelling voor invoering van een nieuwe bekostigingssystematiek;
- per saldo werd de GPL bij het PO daardoor vrijwel niet verhoogd en bij het VO zelfs verlaagd;
- het verhogen van de prestatiebox-middelen op basis van door OCW opgestelde actieplannen (*Beter Presteren* en *Leraar 2020 – een krachtig beroep*) en met de VO-raad en PO-raad afgesloten bestuursakkoorden;
- de incidentele aanvullende rijksvergoeding lumpsum en jonge leerkrachten uit het door het kabinet Rutte II met een deel van de oppositie gesloten herfstakkoord 2013 (€ 1,295 mln). Zonder deze toevoeging komt de omvang van de niet-geoordeelde rijksvergoedingen vrijwel overeen met de realisatie 2012 en de begroting 2013. Zonder deze toevoeging zou het totaal van de gerealiseerde rijksvergoedingen over 2013 onder de realisatie 2012 zijn gekomen.

b. Overige overheidsbijdragen

Omschrijving	Totaal 2013	VO	PO	PW/KO	Begroting 2013	2012
Gemeentelijke bijdragen	1.887.107	86.653	588.207	1.212.247	1.499.286	1.604.498
Overige	517.926	98.616	419.183	127	390.674	510.968
3.2. Totaal overig overheid	2.405.033	185.269	1.007.390	1.212.374	1.889.960	2.115.466

De gemeentelijke bijdragen bestaan uit de subsidies voor brede school/SiS, peuterwerk, vroeg- en voorschoolse educatie (VVE), ID-banen, buitenonderhoud, gymzalen en vergoedingen voor schade en vernieling. De realisatie is hoger dan de begroting 2013 en realisatie 2012 vooral als gevolg van meer buitenonderhoud, verbetering brandveiligheid en asbestsanering. Daarnaast werden extra subsidies voor HBO-begeleiding in VVE-groepen bij de sector peuterwerk en kinderopvang ingezet. Hier staan hogere lasten tegenover. Vanaf de zomer 2012 resp. zomer 2013 vervielen de ID- resp. brede school/SiS-subsidies. Deze zijn vertaald in bezuinigingen op de inhuur van derden (SiS) en ontslag van conciërges in het PO (ID).

De overige overheidsbijdragen betreffen vergoedingen van het samenwerkingsverband WSNS (PO) voor de inzet van interne begeleiding op basisscholen, het samenwerkingsverband OPDC (VO) voor projecten voorkomen voortijdig schoolverlaten (VSV) en de overdracht van de bekostiging van leerlingen ingeschreven bij andere instellingen die onderwijs bij onze basisscholen en het Insula College ontvangen. De realisatie was vergelijkbaar met 2012. In vergelijking met de begroting 2013 was de realisatie vooral hoger door meer bijdragen vanuit het samenwerkingsverband PO.

c. Overige baten

Omschrijving	Totaal 2013	VO	PO	PW/KO	Begroting 2013	2012
Verhuur en medegebruik	59.238	34.747	23.992	499	48.100	98.342
Detachering personeel	113.460	0	113.460	0	105.917	107.123
Ouder- en leerlingbijdragen	2.503.438	549.448	310.062	1.643.928	2.575.968	2.835.048
Overige personele baten	307.113	102.592	166.845	37.676	123.615	290.090
Overige materiële baten	155.246	67.033	82.091	6.122	40.400	135.099
3.5. Totaal overige baten	3.138.495	753.820	696.450	1.688.225	2.894.000	3.465.702

De gerealiseerde overige baten liggen boven de begroting 2013, maar onder de realisatie 2012. Het verschil met de realisatie 2012 wordt veroorzaakt door minder ouderbijdragen bij de sector peuterwerk & kinderopvang, hier was in de begroting 2013 al rekening mee gehouden. Het verschil met de begrotingscijfers is het gevolg van meer overige personele en materiële baten met name niet-geraamde zwangerschaps- en WAO-uitkeringen waar hogere loonkosten vanwege vervanging tegenover staan bij de personele lasten.

3.8.2. Toelichting op de lasten

a. Personele lasten

Omschrijving	Totaal 2013	VO	PO	PW / KO	Begroting 2013	2012
Loonkosten	21.947.470	10.574.467	9.697.548	1.675.455	21.897.992	22.469.391
Sociale lasten	3.707.329	1.821.470	1.559.338	326.521	3.822.309	3.922.047
Pensioenlasten	3.186.730	1.732.240	1.307.228	147.262	2.878.509	2.953.620
Af: vervangingsfonds	- 554.832	0	- 554.832	0	- 500.000	- 625.259
Dotatie voorzieningen	68.853	65.315	3.538	0	50.000	100.259
WGA-premie	180.652	94.520	72.474	13.658	170.000	171.159
Uitzendkrachten / inhuur	601.529	241.705	342.102	17.722	274.000	622.122
Overige	758.207	278.267	372.844	107.096	608.000	796.618
4.1. Totaal personele lasten	29.895.938	14.807.984	12.800.240	2.287.714	29.200.810	30.409.957

De gerealiseerde loonkosten inclusief sociale lasten en pensioenlasten en verminderd met vergoeding vervangingsfonds bij het PO zijn met 1,5% gedaald in vergelijking met de realisatie 2012. Deze daling is het saldo van 1,0% lagere loonkosten bij het VO, vrijwel gelijkblijvende loonkosten bij het PO en 12,2% lagere loonkosten bij de sector peuterwerk en kinderopvang. Redenen hiervoor zijn:

- een daling van de formatie bij zowel het VO als het PO vanwege overheidsbezuinigingen (zie toelichting bij rijksvergoeding en overige overheidsbijdragen);
- een daling van de formatie bij de sector peuterwerk & kinderopvang vanwege de gedaalde bezetting c.q. ouderbijdragen (zie toelichting bij overige baten);
- maatregelen *Actieplan leerkracht van Nederland* (inkorting salarisschalen en invoering functiemix bij zowel PO als VO);
- lagere kosten voor sociale lasten;
- hogere pensioenpremies van het ABP bij de sectoren VO en PO;
- vervanging bij ziekte door middel van een inhuurovereenkomst in plaats van via een arbeidscontract.

Gemiddeld aantal fte's	Totaal	VO	PO	PW / KO	Bestuurs- bureau
2013	483	203	210	49	21
Mutatie	- 20	- 6	- 5	- 9	0
2012 incl. Eden	503	209	215	58	21
2012 excl. Eden	493	209	205	58	21

Bovenstaande tabel geeft inzicht in het gemiddelde aantal fte's per sector en voor het bestuursbureau in de jaren 2012 en 2013. Het totaal aantal fte's is gedaald vanwege de hierboven genoemde redenen.

De voorzitter College van Bestuur, drs. J. Ramaker, wordt bezoldigd conform de cao bestuurders-VO, schaal B4. Zijn loonkosten bedroegen € 137.354 inclusief vakantietoeslag, eindejaarsuitkering, reiskosten en sociale lasten. Hij ontvangt geen variabele beloningscomponent. Aan het ABP is conform de cao voor hem € 21.720 werkgeversdeel pensioenpremie afgedragen. Er zijn bij H³O geen interim-topfunctionarissen. Niemand bij H³O krijgt een bezoldiging die de norm van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen

publieke en semipublieke sector (WNT)⁵ te boven gaat. De leden van de Raad van Toezicht ontvangen per jaar € 3.000, de voorzitter ontvangt € 6.000 (zie onderstaand overzicht).

Functie	Topfunctionaris	Ingang dienst-verband	Einde dienst-verband	Belo-ning	Onkos-tenver-goeding	Belo-ning op termijn	Uitke-ring beëin-diging
Voorzitter College van Bestuur (1,0 fte)	drs. J. Ramaker	01-06-2012	nvt	137.354	0	21.720	0
Functie	Toezichthouders	Aanvang zittings-periode	Einde zittings-periode	Belo-ning	Onkos-tenver-goeding	Belo-ning op termijn	Uitke-ring beëin-diging
Vice-voorzitter	dr. ir. M. Beuckens-Vries	01-01-2006	31-07-2013	1.750	0	0	0
Lid	mr. A.P. den Exter	01-01-2006	11-01-2013	0	0	0	0
Voorzitter	A. van den Herik	01-01-2006	31-07-2013	3.500	0	0	0
Lid tot en voorzitter vanaf 01-09-2013	drs. A. Abee	01-04-2008	31-12-2015	4.250	0	0	0
Lid tot en vice-voorzitter vanaf 01-09-2013	A.H. Bode-Nuis, arts	01-01-2006	31-12-2014	3.000	0	0	0
Lid	mr. R. Brandwijk	01-09-2013	30-08-2017	1.000	0	0	0
Lid	ing. N. Stolk	01-09-2013	30-08-2017	1.000	0	0	0
Lid	ir. R.A. van der Wal	01-09-2013	30-08-2017	1.000	0	0	0

De dotatie personele voorzieningen is hoger dan geraamd vanwege een hogere dotatie aan de voorziening ambtsjubilea bij het VO (zie de toelichting bij de balanspost voorzieningen). Bij uitzendkrachten wordt alle inhuur van derden verantwoord. De gerealiseerde kosten zijn hoger dan geraamd in de begroting 2013, omdat een interim-directeur is ingezet bij twee basisscholen en vanwege specifieke inzet en noodzakelijke vervanging van leerkrachten als gevolg van ziekte bij het Insula College welke alleen mogelijk bleek via inhuur bij gespecialiseerde bureaus. Verder is specifieke deskundigheid ingezet voor stichtingsbrede projecten waaronder de vernieuwing van de website.

b. Afschrijvingen

Omschrijving	Totaal 2013	VO	PO	PW/KO	Begroting 2013	2012
Immateriële vaste activa	0	0	0	0		0
Gebouwen en terreinen	329.507	287.055	33.680	8.772		371.523
Inventaris en apparatuur	852.745	506.503	313.914	32.328		905.585
Overige materiële vaste activa	334.151	209.714	124.280	157		353.129
4.2. Totaal afschrijvingen	1.516.403	1.003.272	471.874	41.257	1.580.000	1.630.237

Een gedetailleerd overzicht van de afschrijvingen is opgenomen bij de toelichting op de balanspost materiële activa. De gerealiseerde afschrijvingen zijn lager dan in 2012 vanwege het relatief lage investeringsvolume.

⁵ Het normenkader rondom de Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is in februari 2014 bekrachtigd door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De Aanpassingswet WNT is als onderdeel van dit normenkader nog niet formeel aangenomen door de Eerste Kamer. Voor het opmaken van de jaarrekening is in lijn met de mededeling van de Minister van BZK de Aanpassingswet WNT wel als onderdeel van het normenkader gehanteerd.

c. Huisvestingslasten

Omschrijving	Totaal 2013	VO	PO	PW/KO	Begroting 2013	2012
Huur en medegebruik	490.424	162.432	68.423	259.569	493.000	544.081
SWG	159.147	159.147	0	0	153.000	158.858
Onderhoud en exploitatie	638.857	186.076	440.065	12.716	251.235	603.395
Dotatie onderhoudsvoorziening	519.980	163.067	356.913	0	449.765	597.499
Energie en water	638.523	321.809	294.327	22.387	591.500	547.701
Schoonmaakkosten	929.819	402.397	404.835	122.587	897.500	900.039
Overige huisvestingslasten	121.153	42.861	71.361	6.931	142.000	95.547
4.3. Totaal huisvesting	3.497.903	1.437.789	1.635.924	424.190	2.978.000	3.447.120

De kosten voor huur en medegebruik zijn in vergelijking met 2012 gedaald vanwege het afstoten van de KDV Villa Volta en BSO Horizon. De bijdrage aan de huisvestingskosten van het samenwerkingsgebouw (SWG) in het Leerpark is vrijwel gelijk gebleven.

Het gerealiseerde onderhoud was in 2013 hoger dan de begroting 2013 vanwege het inhalen van niet-geraamd achterstallig onderhoud bij de locatie Koningstraat van het Insula College. Verder werd met subsidie van de gemeente Dordrecht buitenonderhoud en asbestsanering uitgevoerd en de brandveiligheid verbeterd op diverse locaties. Ook binnen de meerjarige onderhoudsplannen werd meer uitgevoerd dan oorspronkelijk geraamd. Gevolg was een grotere onttrekking uit de voorziening. Om bij een tweetal locaties een negatieve onderhoudsvoorziening te voorkomen, heeft een extra dotatie plaatsgevonden.

De gerealiseerde kosten voor energie en water zijn hoger dan de realisatie 2012 en de begroting 2013 als gevolg van hogere prijzen en nabetalingen over voorgaande jaren.

De schoonmaakkosten zijn hoger in vergelijking met de realisatie 2012 en de begroting 2013 als gevolg van hogere prijzen samenhangend met de salarismaatregelen in de nieuwe cao schoonmaak.

d. Overige instellingslasten

Omschrijving	Totaal 2013	VO	PO	PW/KO	SCOD	Begroting 2013	2012
Administratie en beheer	314.551	160.692	126.301	27.528	30	333.000	335.164
Overige instellingslasten	220.877	110.999	81.132	28.113	633	187.500	186.079
4.4. Totaal overige lasten	535.428	271.691	207.433	55.641	663	520.500	521.243

De realisatie van de overige instellingslasten ligt enigszins boven de realisatie 2012 en de begroting 2013.

De totale bovenschoolse kosten bedroegen 6,8% van de totale lasten (2012: 6,8%). Een deel van de bovenschoolse kosten wordt gedekt uit de rentebaten en overige financiële baten, waardoor de bijdrage van de sectoren aan de dekking van de bovenschoolse kosten wordt verlaagd. Indien het saldo van de financiële baten en lasten op de bovenschoolse kosten in mindering wordt gebracht, verandert het bovengenoemde percentage in 5,9% (2012: 5,6%). De stijging ten opzichte van 2012 is het gevolg van lagere rentebaten (zie subparagraaf 3.8.3).

De ten laste van het boekjaar gebrachte kosten van de externe accountant zijn als volgt:

Ernst & Young	2013	2012
Onderzoek van de jaarrekening	28.767	26.529
Andere controleopdrachten	4.185	4.505
Adviesdiensten op fiscaal terrein	0	0
Andere niet-controlediensten	0	7.381
<i>Totaal Ernst & Young</i>	<i>32.952</i>	<i>38.415</i>
DRV		
Onderzoek van de jaarrekening Eden	420	2.644

e. Leermiddelen

Omschrijving	Totaal 2013	VO	PO	PW / KO	Begroting 2013	2012
4.5. Totaal leermiddelen	2.400.239	1.549.846	757.832	92.561	2.162.500	2.611.163

De realisatie van de leermiddelen is hoger dan de begroting 2013, maar lager dan de realisatie 2012. Tot de leermiddelen worden onder andere gerekend verbruiksmateriaal, werkboeken, reproductiekosten, ICT-kosten en activiteitenkosten zoals excursies. Het verschil met de begrotingsraming vloeit voort uit toegevoegde activiteitenmiddelen gedekt door aanvullende ouder- en leerlingbijdragen. In vergelijking met de realisatie 2012 is bespaard op verbruiksmateriaal en reproductiekosten.

3.8.3. Toelichting op de financiële baten en lasten

Omschrijving	Totaal 2013	VO	PO	PW / KO	SCOD	Begroting 2013	2012
Rentebaten	178.487	76.898	58.961	11.112	31.516	220.500	247.816
Bankkosten	13.192	6.788	5.205	981	218	10.500	12.099
5. Saldo financiële baten / lasten	165.295	70.110	53.756	10.131	31.298	210.000	235.717

De financiële baten betreffen rentebaten op spaarrekeningen. Ten opzichte van zowel de begroting 2013 als de realisatie 2012 is de realisatie lager als gevolg van lagere rentepercentages.

3.8.4. Resultaat deelnemingen

Omschrijving	Totaal 2013	VO	PO	PW / KO	Begroting 2013	2012
Resultaat deelnemingen	0	0	0	0	0	0

De boekwaarde van de 51%-deelneming in het FBD is in 2008 afgewaardeerd met € 10.200 tot € 0 (zie subparagraaf 3.4.3.). In de jaren daarna hebben geen mutaties plaatsgevonden.

3.9. ENKELVOUDIGE BALANS STICHTING H³O PER 31 DECEMBER 2013

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving is hieronder de enkelvoudige balans van H³O per 31 december 2013 opgenomen. De balanspositie van de SCOD is in deze opstel-

ling geëlimineerd. Deze eliminatie heeft betrekking op de onderdelen 1.3 Financiële vaste activa (€ 13.613), 1.5 Vorderingen (€ 31.513), 1.7 Liquide middelen (€ 1.577.439), 2.1 Eigen vermogen (€ 1.621.932) en 2.5 Kortlopende schulden (€ 633). Voor de toelichtingen op de enkelvoudige balans wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans in voorgaande paragrafen.

ACTIVA			PASSIVA		
	31-12-2013	31-12-2012		31-12-2013	31-12-2012
Vaste activa			Eigen vermogen		
1.1 Immateriële vaste activa	0	0	2.1 Eigen vermogen	10.674.973	10.021.305
1.1.1. Immateriële vaste activa	0	0	2.1.1. Algemene reserve	9.545.890	8.733.094
1.2 Materiële vaste activa	6.017.849	6.284.204	2.1.2. Bestemmingsreserves publiek	1.117.180	1.285.675
1.2.1. Gebouwen en terreinen	1.857.028	1.929.341	2.1.3. Bestemmingsreserves privaat	11.903	2.536
1.2.2. Inventaris	2.849.393	3.025.732	Totaal eigen vermogen	10.674.973	10.021.305
1.2.3. Overige materiële vaste activa	1.311.428	1.329.131	Vreemd vermogen		
1.3 Financiële vaste activa	0	0	2.3 Voorzieningen	1.210.957	1.090.460
1.3.7. Overige financiële vaste activa	0	0	2.3.1. Voorziening personeel	905.166	912.250
Totaal vaste activa	6.017.849	6.284.204	2.3.3. Voorziening onderhoud gebouwen	305.791	171.210
Vlottende activa			2.5 Kortlopende schulden	4.423.963	4.588.244
1.5 Vorderingen	2.212.488	1.929.032	2.5.3. Crediteuren	767.109	722.566
1.5.1. Debiteuren	246.048	447.693	2.5.4. Ministerie van OCW	0	2.900
1.5.2. Ministerie van OCW	680.734	686.382	2.5.7. Belastingen / premies SV	1.241.173	1.220.622
1.5.3. Verbonden partijen	0	95.984	2.5.8. Pensioenen	412.410	399.266
1.5.6. Overige vorderingen overheden	1.064.501	257.212	2.5.9. Overige kortlopende schulden	198.373	343.417
1.5.7. Overige vorderingen	179.946	282.076	2.5.10. Overlopende passiva	1.804.898	1.899.473
1.5.8. Overlopende activa	41.259	159.685			
1.7 Liquide middelen	8.079.556	7.486.773	Totaal vreemd vermogen	5.634.920	5.678.704
1.7.1. Kasmiddelen	10.199	18.528			
1.7.2. Banken	8.069.357	7.468.245			
Totaal vlottende activa	10.292.045	9.415.805			
TOTAAL ACTIVA	16.309.893	15.700.009	TOTAAL PASSIVA	16.309.893	15.700.009

3.10. ENKELVOUDIGE STAAT VAN BATEN EN LASTEN STICHTING H³O 2013

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving is hieronder de enkelvoudige staat van baten en lasten 2013 van H³O opgenomen. De staat van baten en lasten van de SCOD is in deze opstelling geëlimineerd. Deze eliminatie heeft betrekking op de onderdelen 4.4 Overige instellingslasten (€ 663), 5.1 Financiële baten (€ 31.516) en 5.2 Financiële lasten (€ 218). Voor de toelichting op de enkelvoudige staat van baten en lasten wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten 2013 in de vorige paragraaf.

		Rekening 2013	Begroting 2013	Rekening 2012
3.	BATEN			
3.1	(Rijks)bijdragen OCW	32.821.391	31.067.850	32.212.281
3.2	Overige overheidsbijdragen	2.405.033	1.889.960	2.115.466
3.5	Overige baten	3.138.495	2.894.000	3.561.686
	Totaal baten	38.364.919	35.851.810	37.889.433
4.	LASTEN			
4.1	Personele lasten	29.895.938	29.200.810	30.409.957
4.2	Afschrijvingen	1.516.403	1.580.000	1.630.237
4.3	Huisvestingslasten	3.497.903	2.978.000	3.447.120
4.4	Overige instellingslasten	534.765	520.500	521.207
4.5	Leermiddelen	2.400.239	2.162.500	2.611.163
	Totaal lasten	37.845.248	36.441.810	38.619.684
	Saldo baten en lasten	519.671	- 590.000	- 730.251
5.	FINANCIËLE BATEN EN LASTEN			
5.1	Financiële baten	146.971	180.000	207.910
5.2	Financiële lasten	12.974	10.000	11.865
	Saldo financiële baten en lasten	133.997	170.000	196.045
	Resultaat deelnemingen	0	0	0
	EXPLOITATIESALDO	653.668	- 420.000	- 534.206

3.11. STAAT VAN BATEN EN LASTEN SECTOREN H³O 2013

Conform de richtlijnen voor de jaarverslaggeving zijn hieronder de staten van baten en lasten 2013 van de verschillende sectoren van H³O opgenomen. In deze staten van baten en lasten is de exploitatie van het bestuursbureau voor 52,3% (2012: 53,9%) toegerekend aan het VO, voor 40,1% (2012: 37,6%) aan het PO en voor 7,6% (2012: 8,5%) aan de sector peuterwerk & kinderopvang. Deze percentages zijn gebaseerd op de omvang van de rijksbijdrage OCW voor het VO en het PO ten opzichte van de totale Rijksbijdrage OCW en het aandeel van de sector peuterwerk & kinderopvang in de totale baten. Het aandeel PO is in 2013 gestegen vanwege de fusie met EBS Eden. Voor de toelichtingen op de staten van baten en lasten wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde staat van baten en lasten 2012 in voorgaande paragrafen. De staten van baten en lasten van de drie sectoren tellen op tot de enkelvoudige staat van baten en lasten.

VOORTGEZET ONDERWIJS	Rekening 2013	Begroting 2013	Rekening 2012
3. BATEN			
3.1 (Rijks)bijdragen OCW	18.577.249	17.623.000	18.641.414
3.2 Overige overheidsbijdragen	185.269	68.774	174.795
3.5 Overige baten	753.820	549.622	830.324
Totaal baten	19.516.338	18.241.396	19.646.533
4. LASTEN			
4.1 Personele lasten	14.807.984	14.585.454	15.166.653
4.2 Afschrijvingen	1.003.272	1.036.226	1.105.242
4.3 Huisvestingslasten	1.437.789	1.244.811	1.511.216
4.4 Overige instellingslasten	271.691	286.414	270.327
4.5 Leermiddelen	1.549.846	1.378.302	1.679.553
Totaal lasten	19.070.582	18.531.207	19.732.991
Saldo baten en lasten	445.756	- 289.811	- 86.458
5. FINANCIËLE BATEN EN LASTEN			
5.1 Financiële baten	76.898	95.094	110.821
5.2 Financiële lasten	6.788	5.283	6.335
Saldo financiële baten en lasten	70.110	89.811	104.486
Resultaat deelnemingen	0	0	0
EXPLOITATIESALDO	515.866	- 200.000	18.028
PRIMAIR ONDERWIJS	Rekening 2013	Begroting 2013	Rekening 2012
3. BATEN			
3.1 (Rijks)bijdragen OCW	14.244.142	13.444.850	13.570.867
3.2 Overige overheidsbijdragen	1.007.390	657.216	847.880
3.5 Overige baten	696.450	402.761	654.942
Totaal baten	15.947.982	14.504.827	15.073.689
4. LASTEN			
4.1 Personele lasten	12.800.240	12.176.676	12.634.409
4.2 Afschrijvingen	471.874	499.365	476.729
4.3 Huisvestingslasten	1.635.924	1.253.191	1.366.622
4.4 Overige instellingslasten	207.433	192.984	208.397
4.5 Leermiddelen	757.832	667.802	804.187
Totaal lasten	15.873.303	14.790.018	15.490.344
Saldo baten en lasten	74.679	- 285.191	- 416.655
5. FINANCIËLE BATEN EN LASTEN			
5.1 Financiële baten	58.961	69.026	79.635
5.2 Financiële lasten	5.205	3.835	4.532
Saldo financiële baten en lasten	53.756	65.191	75.103
Resultaat deelnemingen	0	0	0
EXPLOITATIESALDO	128.435	- 220.000	- 341.552

PEUTERWERK / KINDEROPVANG	Rekening 2013	Begroting 2013	Rekening 2012
3. BATEN			
3.1 (Rijks)bijdragen OCW	0	0	0
3.2 Overige overheidsbijdragen	1.212.374	1.163.970	1.092.791
3.5 Overige baten	1.688.225	1.941.617	2.076.420
Totaal baten	2.900.599	3.105.587	3.169.211
4. LASTEN			
4.1 Personele lasten	2.287.714	2.438.680	2.608.895
4.2 Afschrijvingen	41.257	44.409	48.266
4.3 Huisvestingslasten	424.190	479.998	569.282
4.4 Overige instellingslasten	55.641	41.102	42.483
4.5 Leermiddelen	92.561	116.396	127.423
Totaal lasten	2.901.363	3.120.585	3.396.349
Saldo baten en lasten	- 764	- 14.998	- 227.138
5. FINANCIËLE BATEN EN LASTEN			
5.1 Financiële baten	11.112	15.880	17.454
5.2 Financiële lasten	981	882	998
Saldo financiële baten en lasten	10.131	14.998	16.456
Resultaat deelnemingen	0	0	0
EXPLOITATIESALDO	9.367	0	- 210.682

3.12. NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

Vordering Insula College op het ministerie van OCW

In 2006 is de lumpsumregelgeving voor het VO gewijzigd. Gevolg daarvan was dat de VO-scholen over 2006 onvoldoende rijksvergoeding kregen toegekend om de personele kosten te kunnen afdekken. Om de scholen hiervoor te compenseren, stond OCW toe dat de scholen een vordering opboekten tot maximaal 7,5% van de lumpsum personele bekostiging ten behoeve van de in 2006 aangegane personele verplichtingen die in 2007 tot uitbetaling komen (sociale premies, pensioenen en vakantiegeld). Sindsdien werd deze vordering van het Insula College elk jaar geactualiseerd. In feite was deze vordering op OCW 'eeuwigdurend', immers elk jaar wordt de vordering 'doorgeschoven' naar het volgende jaar. Slechts in een situatie dat een school stopt met haar activiteiten, kan de vordering worden geïnd. Omdat van een dergelijke situatie geen sprake is, is de vordering in de jaarrekening 2010 met een stelselwijziging uit de beginbalans 2010 gehaald. Indien de vordering was gecontinueerd, zou deze ultimo 2013 € 1,044 mln hebben bedragen.

Verplichtingen BAPO

H³O had tot en met 2009 op de balans een voorziening voor flexibele BAPO in het VO en PO. Vanwege de wijziging van de regelgeving zijn de betreffende middelen vanaf de jaarrekening 2010 met een stelselwijziging toegevoegd aan het eigen vermogen als bestemmingsreserve. Ultimo 2013 bedraagt de bestemmingsreserve € 0,867 mln. De totale BAPO-verplichtingen tellen op tot een veelvoud van de omvang van de bestemmingsreserve. Deze dienen bij gebruik binnen de exploitatie te worden opgevangen.

4. OVERIGE GEGEVENS

4.1. VOORSTEL RESULTAATBESTEMMING

Resultaatbestemming:		Onderdeel:	Categorie:
Exploitatieresultaat VO	545.573	Buffer H ³ O	Algemene reserve buffer
Exploitatieresultaat VO	0	Huisvesting havo/vwo	Bestemmingsreserve
Exploitatieresultaat VO	- 77.580	Flexibele BAPO	Bestemmingsreserve
Exploitatieresultaat PO	267.223	Buffer H ³ O	Algemene reserve buffer
Exploitatieresultaat PO	- 90.915	Flexibele BAPO	Bestemmingsreserve
Exploitatieresultaat SCOD	30.635	Privaat kapitaal SCOD	Bestemmingsreserve
Exploitatieresultaat PW/KO	9.367	Privaat kapitaal PW/KO	Bestemmingsreserve
Resultaat 2013	684.303		
Overige mutaties reserves:			
Boekwaarde vaste activa VO	- 867.050	Financiering vaste activa VO	Algemene reserve MVA
Boekwaarde vaste activa PO	75.401	Financiering vaste activa PO	Algemene reserve MVA
Boekwaarde vaste activa H ³ O	552.680	Financiering vaste activa H ³ O	Algemene reserve MVA
Buffer H ³ O	238.969	Buffer H ³ O	Algemene reserve buffer
Saldo overige mutaties reserves	0		

De bestemmingsreserves voor de SCOD en de sector peuterwerk & kinderopvang worden gemuteerd met de resultaten van de stichting respectievelijk sector. De bestemmingsreserve ten behoeve van de extra kosten van het verlengde verblijf van havo/vwo op de huidige locatie (Halmaheiraplein) vanwege achterstallig onderhoud, is ongewijzigd. De bestemmingsreserves voor flexibele BAPO worden gemuteerd voor de wijziging in de opgebouwde rechten per ultimo 2013 met een dekking van 90% bij het VO en 55% bij het PO. Vanwege de afgenomen boekwaarde van de materiële vaste activa is € 0,165 mln (exclusief sector peuterwerk & kinderopvang) minder financiering nodig. Per saldo stijgt de buffer van H³O voor het opvangen van risico's en het financieren van nieuwe investeringen met € 1,052 mln tot in totaal € 3,662 mln.

De resultaatbestemming is verwerkt in de balans. Een gedetailleerd overzicht van de omvang van de reserves na resultaatbestemming is te vinden in bijlage 3.

4.2. GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er hebben zich geen bijzondere gebeurtenissen voorgedaan die van belang zijn voor de gepresenteerde jaarcijfers en de vermogenspositie van de stichting H³O.

4.3. CONTROLEVERKLARING

5. BIJLAGEN

BIJLAGE 1 – GEGEVENS RECHTSPERSOON

Algemeen

Naam	:	Stichting H ³ O voor christelijk peuterwerk, kinderopvang, primair en voortgezet onderwijs
Adres	:	Laan der Verenigde Naties 89 (tot 16 december 2013) Kolfstraat 120 (vanaf 16 december 2013)
Postadres	:	Postbus 151
Plaats	:	3300 AD Dordrecht
Telefoon	:	078-8905000
E-mail	:	secretariaat@hadrieo.nl
Internetsite	:	www.hadrieo.nl
Bestuursnummer	:	30582
Voorzitter College van Bestuur	:	drs. J. Ramaker
Controller	:	drs. L.H.M. van Stiphout
Telefoon	:	078-8905008
Fax	:	078-8905045
E-mail	:	robertvanstiphout@hadrieo.nl

Scholen en locaties

Voortgezet (inclusief VAVO-leerlingen) en primair onderwijs

<i>Leerlingenaantallen</i>	Brin-nummer	1 oktober 2010	1 oktober 2011	1 oktober 2012	1 oktober 2013
Locatie HAVO/VWO	02CI	1.235	1.137	1.101	1.112
Locatie MAVO	02CI	606	695	740	775
Locatie Leerpark	02CI	648	634	565	567
Totaal Insula College		2.489	2.466	2.406	2.454
SBO Het Noorderlicht	04DY	120	115	106	86
De Horizon	04JR	246	246	244	245
Dr. H. Bavinckschool	04RH	236	247	285	298
Prinses Julianaschool	07IH	321	296	291	272
De Repelaer	07MK	312	306	297	304
De Fontein	08WC	237	255	248	244
De Regenboog	09SW	325	317	304	309
Eden	29XY	(75)	(94)	(121)	141
Prins Bernhardschool	11CP	299	300	276	268
De Sterrekijker	12AU	325	339	342	350
Het Kristal	12KB	350	361	374	384
Totaal basisscholen (exclusief Eden t/m 2012)		2.771	2.782	2.767	2.901
Totaal		5.260	5.248	5.173	5.355

Peuterwerk & kinderopvang

<i>Groepen</i>	2010	2011	2012	2013
Peuterspeelzalen	38	36	36	36
Kinderdagverblijf	5	5	5	2,5
Buitenschoolse opvang	17	17	16	15

BIJLAGE 2 – INZET MIDDELEN PRESTATIEBOX

Brinnr.	professionalisering	opbrengstgericht werken	cultuur
02CI Insula College Vmbo- beroepsgericht	Scholingsplan op basis van sterkte/zwakteanalyse van team en management	Differentie-uren ingezet voor Nederlands en rekenen (1 lesuur per klas per leerjaar), maatwerkuren voor de vakken Natuur/scheikunde, Engels en economie	
02CI Insula College Mavo	Verhoging onderwijskwaliteit door individuele scholing passend bij het schoolprofiel (kunst-sport-techniek). Studiedag motivatie en differentiatie voor gehele personeel	Inzet van personeel voor begeleiding van leerlingen voor taal, rekenen en Engels van klas 1 t/m 3 na analyse van de Cito-Vas toetsen	
02CI Insula College Havo/vwo	Verhoging onderwijskwaliteit door individuele scholing en schoolbrede ontwikkeling d.m.v. studiedagen	Examentrainingen H5 en V6, verhoging studievvaardigheden door invoering Study Vision Online, versterking taalonderwijs	
04DY Noorderlicht	Team workshop omgaan met agressie, master coaching en remedial teacher, coaching leerkrachten gedragsaanpak, co-teaching, diverse seminars	Jaarlicentie MMS, begeleiding IB-er in kader van handelingsgericht werken, aanschaf testmateriaal dyscalculie, begeleiding leescoördinatoren	Excursies (ToBe, Weizicht, Kunstmin, Rotterdams Phil. Orkest etc.), aanschaf licentie 1-2-3 ZING
04JR Horizon	Teamtraining verbetering spellingonderwijs	Formatief ingezet voor extra groep 3 (i.v.m. 40 II) zodat de basis voor de leervakken in groep 3 op een verantwoorde wijze kan worden gelegd	Passend in cultuurplan van het voorgaande schooljaar. Ingezet om diverse vakken te verbinden met cultuur b.v. groep 7 naar RMO Leiden passend bij geschiedenis
04RH Dr.H.Bavinck- school	Scholingstraject Filosoferen met kinderen voor leerkrachten Leonardo-onderwijs, ondersteuning IB-ers door externe coach, kwaliteitsverbetering bewegingsonderwijs	Begeleiding CED bij professionalisering taal- en leesonderwijs, studiedagen pesten en sociale interacties	Kunst-cultuurprojecten
07IH Prinses Julianaschool	MT-trainingen, studiedagen, coaching directeur en IB-er	Supervisie methodiek ontwikkeling, cursus WIG	Kunstproject i.s.m. Podiumhuis, inzet ToBe
07MK De Repelaer	Registratie directeur NSA, opleiding bouwcoördinatoren, training gesprekstechnieken, opleiding IB-er, team BHV	Extra formatie ingezet voor klassenassistent	Excursies en uitbreiding lessen culturele vorming
08WC De Fontein	Leerkracht opleiding bewegingsonderwijs, traject opbrengstgericht werken CED, implementatie nieuwe methode Estafette.	Ingezet in personele bezetting om groeps- en hulplannen in groepen beter te kunnen uitvoeren om gericht aan opbrengsten te werken	Excursies en i.s.m. ToBe culturele activiteiten op school. Streven naar ieder jaar elke groep een externe excursie
09SW De Regenboog	Traject CED datagestueurd werken, begeleiding CED implementatie Taal in Beeld	Opzetten bibliotheek tbv verbeteren leesonderwijs, uitbreiding van formatie in de onderbouw	Excursies en uitbreiding lessen culturele vorming
29XY EBS Eden	Invoering nieuwe leerlingobservatiesysteem Kijk!, BHV	Extra formatie ingezet voor klassenassistenten	Excursies naar Dordts en van Gijn Museum, smaaklessen
11CP Prins Bernhardschool	Strategisch lezen en spellen, verzuimbeleid, verwend kindsyndroom, breinbewust, BHV, gedragsspecialist, speciale onderwijszorg, gedrag- en werkhouding	IB-er in LB buiten de functiemix om	Middelen ingezet voor excursies, To Be, bibliotheek e.d.
12AU De Sterrekijker	Leerkracht opleiding bewegingsonderwijs Coaching leerkracht	Ondersteuning CED ontwikkelingsgericht en opbrengstgericht werken in de onderbouw, begeleiding IB-er bij handelingsgericht werken	Werkt al jaren met een kunst- en cultuurcommissie. Alle cultuurmiddelen hiervoor ingezet
12KB Het Kristal	Inzet video interactie, aanpak spelling en woordenschatonderwijs.	Inzet extra formatie aanpak hoogbegaafdheid, studierekenspecialist, aanschaf diverse literatuur, teamtraining	Opzetten doorlopende lijn cultuur, museumbezoek, filmmontage training, diverse workshops: beeldhouwen, muziek, bibliotheek inrichting

BIJLAGE 3 – STAAT VAN RESERVES

Inclusief EBS Eden	31-12-2012	% van de baten	Resultaat-bestemming	Mutaties reserves	31-12-2013	% van de baten
H³O						
Buffer H ³ O	2.609.927	6,9 %	812.796	238.969	3.661.692	9,5 %
Financiering vaste activa	530.967	1,4 %	0	552.680	1.083.647	2,8 %
<i>subtotaal</i>	<i>3.140.894</i>	<i>8,3 %</i>	<i>812.796</i>	<i>791.649</i>	<i>4.745.339</i>	<i>12,3 %</i>
Primair onderwijs						
Financiering vaste activa	1.950.880	5,1 %	0	75.401	2.026.281	5,3 %
Voortgezet onderwijs						
Financiering vaste activa	3.641.320	9,6 %	0	- 867.050	2.774.270	7,2 %
TOTAAL ALGEMENE RESERVE	8.733.094	23,0 %	812.796	0	9.545.890	24,8 %
SCOD						
Privaat kapitaal	1.591.297	4,2 %	30.635	0	1.621.932	4,2 %
Peuterwerk / Kinderopvang						
Privaat kapitaal	2.536	0,0 %	9.367	0	11.903	0,0 %
Primair onderwijs						
Flexibele BAPO	457.125	1,2 %	- 90.915	0	366.210	1,0 %
Voortgezet onderwijs						
Huisvesting havo/vwo	250.000	0,6 %	0	0	250.000	0,6 %
Flexibele BAPO	578.550	1,5 %	- 77.580	0	500.970	1,3 %
<i>subtotaal</i>	<i>828.550</i>	<i>2,1 %</i>	<i>- 77.580</i>	<i>0</i>	<i>750.970</i>	<i>1,9 %</i>
TOTAAL BESTEMMINGSRESERVES	2.879.508	7,5 %	-128.493	0	2.751.015	7,1 %
TOTAAL GENERAAL RESERVES	11.612.602	30,5 %	684.303	0	12.296.905	31,9 %

De resultaatbestemming is toegelicht in paragraaf 4.1.

Tot en met 2006 werd in de toelichting op de algemene reserve binnen het eigen vermogen niet ingegaan op de voor de financiering van materiële vaste activa benodigde middelen, maar op de ontwikkeling van het saldo van de resultaten van de sectoren (gecorrigeerd voor mutaties bij de bestemmingsreserves). Indien deze wijze van toelichting zou zijn gehandhaafd, zou de algemene reserve als volgt zijn opgebouwd:

Inclusief EBS Eden	31-12-2012	% van de baten	Resultaat-bestemming	Mutatie reserves	31-12-2013	% van de baten
ALGEMENE RESERVE						
Primair onderwijs	3.833.734	10,1 %	267.223	0	4.100.957	10,7 %
Voortgezet onderwijs	4.899.360	12,9 %	545.573	0	5.444.933	14,1 %
TOTAAL ALGEMENE RESERVE	8.733.094	23,0 %	812.796	0	9.545.890	24,8 %

BIJLAGE 4 – VERKLARENDE LIJST VAN AFKORTINGEN

ADV	-	arbeidsduurverkorting
BAPO	-	bevordering arbeidsparticipatie ouderen
BSO	-	buitenschoolse opvang
BW	-	burgerlijk wetboek
CAO	-	collectieve arbeidsovereenkomst
CSPD	-	christelijke stichting peuterwerk en buitenschoolse opvang
CVB	-	college van Bestuur
FBD	-	facilitair bedrijf Dordrecht
FBSD	-	federatief bijzonder samenwerkingsverband Dordrecht
FCC	-	facility cost control
GGD	-	gemeentelijke gezondheidsdienst
GL	-	gemengde leerweg
GPL	-	gemiddelde personeelslast
HAVO	-	hoger algemeen voortgezet onderwijs
ICT	-	informatie- en communicatietechnologie
ID	-	in- en doorstroombanen
IHP	-	integraal huisvestingsplan
IPB	-	integraal personeelsbeleid
KDV	-	kinderdagverblijf
MAVO	-	middelbaar algemeen voortgezet onderwijs
OCW	-	onderwijs, cultuur en wetenschap
Oké	-	wet Oké, ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie
POP	-	persoonlijk ontwikkelingsplan
PO	-	primair onderwijs
PW/KO-	-	peuterwerk en kinderopvang
RVT	-	raad van toezicht
SCOD	-	stichting steun christelijk onderwijs Dordrecht
SIS	-	school in de samenleving
SVO	-	speciaal voortgezet onderwijs
SWG	-	stichting tot gebruik, beheer en onderhoud samenwerkingsgebouw Leerpark Dordrecht
SZW	-	sociale zaken en werkgelegenheid
TMO	-	tussen de middag opvang
VAVO	-	voortgezet algemeen volwassenen onderwijs
VMBO	-	voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
VO	-	voortgezet onderwijs
VSV	-	voortijdig schoolverlaten
VVE	-	voor- en vroegschoolse educatie
VWO	-	voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
WGA	-	regeling werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten
WNT	-	wet normering bezoldiging topfunctionarissen (semi)publieke sector
WOZ	-	wet onroerend zaak belasting
WSNS	-	weer samen naar school